

II RIIGIKOGU

6. istungjärk. **Protokoll nr. 165 (41).** 1924. a.

II Riigikogu koosolek 27. nowembril
1924. a. kell ½5 p. l.

Kokku on tulnud 88 Riigikogu liiget.

Walitsuse looshis: rahaminister **O. Strandman**, töö-hoolekandeminister **Chr. Kaarna**, haridusminister **H. B. Rahamägi**, kaubandus-tööstusministeeriumi tööstus-osakonna juhataja **A. Lukk**.

P ä e w a k o r d:

1. Kaubandus-tööstuskoja seadus — II lugemisel.
2. Kaubandus-tööstuskoja elluviimise seadus — II lugemisel.
3. Tulumaksu muudatuste seadus — II lugemisel.
4. Preemiade ja lisatasude maksmise seadus riigi raudteede teenijatele ja töölistele — III lugemisel.
5. Hoolekandeseadus — II lugemisel.
6. Eesti kultuurkapitaali seadus — II lugemisel.

Koosolekut juhatab esimees **J. Tõnisson**.

Sekretääri kohal abisekretäär **J. Holberg**.

Koosolek algab kell 4.55 min.

1. Päewakorra Juhataja J. Tõnissoni täiendamine. Awan Riigikogu koosoleku. Päewakord on Riigikogu liigetele kätte saadetud. Päewakorra kohta on rkl. Penno ettepaneku teinud, wõtta esimeseks päewakorra-punktiks komisjonide täiendawad walimised.

J. Luur (krst.): Ma teen ettepaneku, wõtta neljas päewakorra-punkt esimeseks punktiks, sellepärast, et preemiade ja lisatasude maksmise seadus riigi raudteede teenijatele ja töölistele on wõrdlemisi lühike seadus ja waewalt tekitab tema kolmandal lugemisel pikemaid waidlusi.

J. Woiman (sd.): Ma teen ettepaneku wõtta hoolekandeseadus teiseks päewakorra-punktiks, see on, pärast komisjonide täiendawaid walimisi.

J. Wain (sd.): Hommikuses päewakorras oli meil 14-a punktina ette nähtud heategewate ja teaduslikkude asutuste, maakondade, linnade ja waldade päralt olewate rendimaade wõõrandamise ajutiselt seismaapanemise seadus. Et see seadus põllutööstusministeeriumi teadmisel esitatud ja põllutööstusministeeriumis antakse tema kiirustamisele tähtsust, siis teen ma ettepaneku nimetatud seaduseelnõu wõtta teiseks päewakorra-punktiks, see on kolmandaks, kui päewakorda wõetakse komisjonide täiendawad walimised.

K. Kornel (rhw.): Ma waidlen ettepanekute wastu kõige kategoorilisemal kujul. Kahe esimese seaduse iseloom on sarnane, et nende elluviimiseks teatud eeltööd tarwilikud ja kui meie tahame, et nad tulewal aastal maksuma hakkaksid, siis peawad nad 1. detsembriks wastu wõetud olema. Ma teen ettepaneku, päewakorra muutmise ja täiendamise kohta käiw ettepanek tagasi lükata, ja jääda päewakorra juurde sarnasel kujul, nagu ta laiali laotatud.

Juhataja J. Tõnisson: Päewakorra muutmise kohta on tehtud ettepanekud: rkl. Penno poolt — wõtta 1-seks päewakorra-punktiks komisjonide täiendawad walimised, siis rkl. Luur'i poolt — wõtta 4-jas päewakorra-punkt 1-seks. Rkl. härra Luur, ma saan aru nii, et Teie soowite wõtta esimeseks punktiks pärast komisjonide täiendawaid walimisi? (J. Luur, krst.: Olen nõus.) Siis on tehtud ettepanek rkl. Woiman'i poolt — wõtta teiseks päewakorra-punktiks hoolekandeseadus ja rkl. Wain'i poolt ettepanek — wõtta heategewate ja teaduslikkude asutuste, maakondade, linnade ja waldade päralt olewate rendimaade wõõrandamise ajutiselt seismaapanemise seadus kolmandaks päewakorra-punktiks. Et need ettepanekud ka kõik üksteise wastu käiwad, siis tulewad nad üksikult hääletamisele. Esiteks tuleks hääletamisele rkl. Penno ettepanek. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud. Edasi tu-

leb hääletamisele rkl. Luur'i ettepanek. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 16 häält, vastu — 26, seega on ettepanek tagasi lükatud. Nüüd tuleb hääletamisele rkl. Woiman'i ettepanek. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 15 häält, vastu — 32, seega on ettepanek tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb rkl. Wain'i ettepanek. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek vastu võetud. Nii on siis päewakord järgmiseks kujunenud: 1-seks tulewad komisjonide täiendawad walimised, 2-seks kaubandus-tööstuskoja seadus II lugemisel, 3-aks tuleb heategewate ja teaduslike asutuste, maakondade, linnade ja waldade päralt olewate rendimaade wõõrandamise ajutiselt seismapanemise seadus, 4-daks, 5-daks jne. punktiks jääksid Riigikogu liigetele kättesaadetud päewakorra-punktid 2. punktist alates.

2. Komisjonide täiendawad walimised.

Omawalitsuse komisjonist on tagasi astunud rkl. Penno, ja rkl. Ostrat teatab, et rahaasjanduse komisjonist tagasi astub. Rkl. Penno teeb asunikkude, riigirentnikkude ja wäikepõllupidajate rühma nimel ettepaneku, walida omawalitsuse komisjoni rkl. Ostrat, ja rahaasjanduse komisjoni rkl. Köster. Teiseks paneb rkl. Woiman Eesti sotsiaaldemokraatliku tööliste partei Riigikogu rühma nimel ette, hariduskomisjoni walida rkl. Womm'i asemel rkl. Wain. Kas soowitakse üksikult hääletada, wõi korraga? (Hüüded: Korraga!) Siis panen korraga hääletamisele ettepaneku, walida omawalitsuse komisjoni rkl. Ostrat, rahaasjanduse komisjoni rkl. Köster ja hariduskomisjoni rkl. Wain. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on kõik nimetatud kandidaadid walitud.

3. Kaubandus-tööstuskoja seadus — II lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **K. Korneel** (loeb): Kaubandus-tööstuskoja seadus. **W. Linnamägi** (krst.): Austatud Riigikogu liikmed! Meie asume täna kaubandus-tööstuskoja seaduse II lugemisele. Esimene lugemine läks nagu tähele panemata mööda, keegi ei wõtnud sõna, kuid ometi on kaubandus-tööstuskoja seadus tähtis seadus. Tema

loob meile uue korra kaubandus-tööstuse alal ja tõutab mõjurikkaks teguriks saada. Kaubandus-tööstuskoda on kawatsetud ellu kutsuda awalikõiguslikul alusel. Tema on midagi omawalitsuse taolist ja temast osawõtmine on sunduslik kõigile ärimaksu maksjatele töösturitele ning kaupmeestele, peale IV ja V järgu wäikekaupmeeste, kellele osawõtmine on koguni keelatud, aga maksu-maksmine on sunduslik. Mina ei asu ju mitte eitawal seisukohal kaubandus-tööstuskoja kohta. Teda wõib ellu kutsuda, aga kas ta meie oludes küllalt küps on, see on küsitaw. Wõib olla, on ta meil enneaegne. Ei ole ju meil wälja kujunenud kindlate traditsioonidega kaubandus-likku klassi, ei ole niisama ka wist kindlakujulist tööstust, nagu wälismaadel on. Kuid kaubandus-tööstuskoda tahetakse ellu kutsuda — ja sündigu see. Igatahes tsunftide ja gildede ärakaotamisega on meil teatud tühi koht järele jäänud, ja seda tühja kohta peab millegagi täitma. Arwan küll, et kaubandus- ja tööstus nõuab meil korraldawat kätt, aga kõige-rohkem minu arust nõuab niisugust korraldust, juhtimist ja paremale järjele tõstmist käsitööstus, mida aga kaubandus-tööstuskoja seaduse kaudu kätte ei saada. Siiski kaubandus-tööstuskoda wõib ehk paremust tuua nii mitmeski asjas wähe-malt siis, kui tema omale õiged eesmärgid üles seab. Tema eesmärgid ja sihid on aga küll kaunis tumedalt seaduses eneses wäljendust leidnud. Räägitakse palju esitamisest, kaubandus-tööstusliku klassi häälekandmisest, jne. Kaubandus-tööstuskoda esitab kaupmeeste ja töösturite huwisid walitsuse ja omawalitsuse ees, kohtu ees jne. Tema pärib omale ainuõiguse kaubandus-tööstusklassi esitajate walimisel kõigisse kolleegiumidesse, kus peawad olema nimetatud klasside esitajad. Kaubandus-tööstuskoda tahab ka mujal sõna kaasa rääkida, muuseas wälisriikidega tehtawate kaubalepingute juures. Ilma kaubandus-tööstuskoja eelkäiwa heaksarwamiseta ei wõi tulewikus ükski kaubandusesse wõi tööstusesse puutuw seaduseelnõu seaduseks saada jne. Kaubandus-tööstuskoda tahab muueas ka börsede üle walitseda, neid asutada jne. Tema koondab oma alla kõik pangad, ja muud suur-tööstuse ja suurkaubanduse asutused. Ühe sõnaga, kui seadust nii waadata, siis paistab silma, et kaubandus-tööstuskoja seaduses rää-

gitakse väga palju esitamisest ja häälekandmisest, ja paistab nii välja, just kui tahaks kaubandus-tööstuskoda peaaesjalikult võimu awaldada, tahaks mitmel alal walitseda, ja mina arwan ka, et kui kaubandus-tööstuskoda tegutsemia hakkab, siis on tõesti praeguse seaduse konstruktsiooni ja laiaulatuslikkude võimupiiride juures võimalik, neil juhtiwatel isikutel, kes kaubandus-tööstuskodas on, suurt mõju, ka võib olla poliitilist mõju, awaldada meie riigis. Kas see nüüd riigile kasulik on, on küsitaw. Kuid nendest ülesehitawatest ülesannetest, nii öelda positiiwsest küljest, mis kaubandus-tööstuskodjal kõigepealt peaksid olema, neist on seaduses ainult kõrwaltähendusi, selle peale ei panda mitte suurt rõhku, küll aga pannakse rõhku maksude suhtes. Maksu pealepanemisele, maksuwõtmisele kaubandus-tööstuskoja heaks, on käesolewas seaduseelnõus mitu paragrahwi pühendatud, ja seletuskirjas räägitakse ka õige palju sellest. Ma arwan, et kaupmehed ja töösturid kõigepealt saawad tunda kaubandus-tööstuskoja olemasolu just maksude kaudu. Maksud wõiwad kunni 15% riigi ärimaksust olla, tähendab, riigi ärimaks muutub peaaegu kunni $\frac{1}{6}$ raskemaks kaupmeestele ja töösturitele, kui see praegu on. Kas see maksu suurendamine meeldib maksjatele, on väga küsitaw, sest siamaani on maksud kaubanduse ja tööstuse klassil väga suured. Mul tõusis küsimus üles, kas tõesti see suur summa, 20—30 miljonit marka — riigi ärimaksu saab aastas umbes 200 miljoni marga ümber, sellest 10—15% oleks 20—30 miljonit — läheb kõik ära kaubandus-tööstuskoja esituse ja häälekandmise tarwiduseks. Kui see nii on, siis on see esitus õige kallis. Kuid olgu kuidas on, kõige selle kohta võib mitu arwamist olla, ja võib olla, et minu arwamine mitte kõigeõigem ei ole, kuid ühe asja peale tahaksin ma Riigikogu tähelepanu juhtida, mis minu arwates seaduse juures puuduseks on ja mis võib olla mitmele ei meeldi, nimelt sunduslik osawõtmine ja sunduslik maksude pealepanemine kaubandus-tööstuskoja heaks. Miks ei wõiks kaubandus-tööstuskoda sisse seada ja korraldada wabatahtlikul osawõttel. Kui tõesti tema järele on tarwidus olemas ja kui kaubandus-tööstuskoda on elunõuetest välja kaswanud, siis peaks minu arwates küll temal poolehoidu olema ja osawõtmist leidma ka siis, kui temast

osawõtmine on wabatahtlik. Minu arwates niisugune sundimine osa wõtta ühest organisatsioonist ei ole mitte nii väga demokraatlik. Igatahes mitte põrmugi demokraatlik ei ole, võib olla koguni ülekohtune on kaubandus-tööstuskoja heaks sundida maksu maksma neid ringkondi kelle osawõtmine sealt on otse keelatud ja kellel seal mingisugust hääleõigust ei ole, need on need wäiksed 4 ja 5 järgu äritunnistusega kauplejad isikud. Neile pannakse kohustus peale kaubandus-tööstuskodast maksude kaudu osa wõtta, aga õigusi ei anta neile mitte mingisuguseid. See pole aga mitte õiglane. Kohused peawad ikka õigustega käsi käes käima. Kaubandus-tööstuskoja seaduse seletuskirjas rõhutatakse, et tarwis on võimalikult kõiki kaubandus-tööstuse alal tegutsewaid ringkondi ja isikuid selle koja alla koondada, et kaubandus-tööstuskoda oleks tõesti tõsine kaubandus- ja tööstusklassi esitaja. Kuid ometi jäetakse sealjuures hulk, võib olla isegi enamuse, nendest kihtidest, wäiksed 4. ja 5. järgu patendiga kauplejad, keda minu arwates riigis kunni 10.000 isikut on, seadusest välja, ainult nende maksusid koondab enese kätte kaubandus-tööstuskoda. See ei ole õiglane. Maksukohustuse juurde peab seltsima ikka õigus osa wõtta kojast. Ja minu arwates oleks tarwis võimaldada nendele wäiksetele kaubitsejatele osa wõtta kaubandus-tööstuskodast oma erisektsiooni kaudu, sest nende wäikeste meeste huwid ei lähe tihti kokku isegi mitte keskaupmeestega, rääkimata sellest, et nad täiestj lahku lähewad suurkaupmeeste omast. Tahetakse kõiki kaubandus- ja tööstuse alal tegutsewaid isikuid ja ettewõtteid koondada kaubandus-tööstuskoja alla, seda võimaldada kõigile neile, kes ärimaksu maksawad. Ometi maksawad ärimaksu ka need wäiksed kaupmehed, siis peaks ka neid selle koja alla wõtma ja koondama oma erisektsiooni kaudu. Kui seda ei taheta teha, siis ei tohiks nende käest ka maksu wõtta. Kaubandus-tööstuskoda on awalik-õiguslik asutus, kuid walimised sellesse asutusesse lähewad põhjalikult lahku walimistest teistesse awalikkudesse asutustesse. Siin on maksma pandud 25-e aasta wanuse nõudmine ja vähemalt 5-e aastane tegewus kaubandus-tööstuslikul alal. Waewalt on see minu arwates kooskõlas meie põhiseaduse § 36-da mõttega vähemalt niisuguseid kitsendusi

nagu siin ette nähtud, ei tunne meie nüüdsed walimisseadused, ei omawalitsustesse ei Riigikogusse, ja ometi peab arwama, et Riigikogu on palju tähtsam organ ja asutus riigis, kui seda on kaubandus-tööstuskoda. Kui Riigikogu walimisel on teine põhimõte maksew, siis wõiks see minu arust maksew olla ka kaubandus-tööstuskoja juures ja peaks walimisõigus kaubandus-tööstuskoja juures olema kõigil kodanikkudel, kes 20 aastat wanad, see on täisealised, peaks wähe-malt aktiivne õigus olema, kui ka passiwset õigust ei taheta anda, kui ei taheta õigust anda nii noortel inimestel walitud saada. Aktiivne walimise õigus peaks kõigil olema, kes kaubanduskoja suhtes kohustusi ning maksusid kannawad ja waewalt on ka mõtet nõuda wiieaastast tegutsemist kaubandus-tööstuse alal. (K. Päts, põl.: See on ise paragrahw, see parandus wõeti pärast.) Maräägin üldiselt selle kohta.

Olgugi, et kaubandus-tööstuskoda töötab awalik-õiguslikul alusel, läheb tema ka mitmes muus asjas lahku teistest awalik-õiguslikkudest asutustest, näiteks omawalitsustest. Kaubandus-tööstuskoda wõib Wabariigi Walitsus laiali saata ja uued walimised määrata, missugust õigust Wabariigi Walitsusel teiste awalik-õiguslikkude asutuste kohta ei ole. Ka weel muidu on puudusi kaubandus-tööstuskoja seadusel, segaseid mõisteid jne. olemas. Ma toaksin siin mõned näited. § 2-se järele walitseb kaubandus-tööstuskoda börsede üle, aga kuidas tema neid walitseb, ei ole mitte öeldud. Praeguste seaduste järele kuulub börsede üle walitsemine wõi järewalwe walitsusele, eriti rahaministeeriumile. Kas siis § 2-se tekstiga wõetakse rahaministeeriumilt need õigused ära ja pannakse kaubandus-tööstuskoja peale, wõi jääwad need ülesanded mõlemile, see ei ole mitte seaduses öeldud.

§ 7 räägib sellest, et kaubandus-tööstuskoda tegutseb kaubandus-tööstusministeeriumi järewalwe all, aga kuidas tegelikult minister seda järewalwet teostab, kas kaubandus-tööstusministril on õigus kaubandus-tööstuskoja otsuseid muuta, samuti ka tema korraldusi, wõi mitte, wõi wõib ta seda teha ainult administratiw kohtu korras, nagu seda järewalwet teostab omawalitsuse asutuste üle siseministeerium. Selles ei ole selgust.

Siis ei ole kaubandus-tööstuskoja nõukogu funktsioonid seaduses ette nähtud ja mis ülesanded temal on. See nõukogu on nähtawasti selleks ellu kutsutud, et kui peakoosolekul otsused wõi arwamised lahku lähewad, siis tema oma mõjuwa häälega annab ühele wõi teisele poolele ülekaalu. Ainult see funktsioon on tal ette nähtud, kas tal aga muud weel peale selle on, seda ei ole seadusest näha.

Siis on täiesti lahtiseks jäetud küsimus, kui kauaks walitakse kaubandus-tööstuskoja juhatuses liikmed. Seda küsimust ei otsusta ükski paragrahw, see küsimus on nähtawasti silmapaari wahel jäetud. Siis ei ole minu arwates weel soowitaw, et kaubandus-tööstuskoja liige wõib igas sektsioonis kaasa walida.

Üheks puuduseks on minu arwates selle seaduse juures ka see, et ei ole mitte teada, missugused seadused kaotawad oma maksuse selle seaduse maksmahakkamisega, sest see seadus puudutab palju teisi seadusi. Peab selge sõnaga olema öeldud, missugused seadused selle seaduse maksmahakkamisega kaotawad oma maksuse. Minu arwates on kaubandus-tööstuskoja seaduseelnõu niiwõrd puudulik, et teda ei tohiks weel II lugemisel wastu wõtta, waid minu ettepanek oleks, teda anda uuesti komisjoni järelekaalumiseks ja paranduste ning muutmiste tegemiseks selles suunas, nagu siin ette kandsin. Mina ei usu mitte, et kaubandus-tööstuskoja ellukutumine oleks niiwõrd kiire, et teda praegu peaks wastu wõtma. On õige, et kui teda tahetakse uuest aastast maksta panna, siis oleks kõige kohasem aeg, sest aasta algul peab uued äritunnistused wõetama, millega ühes maksud kaubandus-tööstuskoja heaks sisse tuleksid, kuid minu arwates ei lähe midagi katki, kui kaubandus-tööstuskoja seadus pool aastat hiljem maksta hakkaks, tema ei ole elus mitte nii kiire iseloomuga. Minu arwates peaks komisjon teda weel kord läbi kaaluma ning wastuwõetawamaks tegema meie oludele.

J. Jans (sd.): Mina tahaksin sedasama toonitada, mis minu eelkõnelejagi toonitas, ja eriti juhiksin ma tähelepanu selle peale, et see seadus täiesti meie põhiseadus wastane on. Teda wõib põhiseaduse likwideerimise seaduseks lugeda. Selle seadusega asutatakse organisatsioon, millel, arwesse wõttes mitmesuguseid wastawaid paragrahwe, on täiesti awalik-õiguslik iseloom. Selle seadusega

antakse ellukutsutawale asutusele igasugused eesõigused. § 31-ses on öeldud, et põhi- ja täiendusmaks nõutakse sisse wastuaidlemata korras nende asutuste poolt, kes riiklikku ärimaksu sisse nõuawad, tähendab, omawalitsuse asutused ja teised riiklikud ametkohad, kes maksu alal tegutsewad.

Meie põhiseaduses on ette nähtud, et omawalitsuse asutused wõiwad ellu kutsutud saada ainult üldise jne. walimisõiguse alusel. Siin on aga niisugune walimisõigus wälja mõeldud, mida wististi kuskil mujal maailmas weel ei ole. Igatahes on see kaubandus-tööstuskoja asutamine tagasipööramine ajajärku, kus seisuslikud asutused riigis tähtsat osa mängisid. Ja kui see nii on, siis ei wõi minu arwamise järele selle seaduse elluwõimist, kui ta niisugusel kujul wastu peaks wõetama, juttugi olla, sest iga seadus, mis põhiseadusele wastu käib, ei wõi maksust omada. Sellepärast leian mina, et see seadus tuleb komisjoni tagasi anda tema kooskõlastamiseks põhiseadusega.

K. Päts (põl.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Nähtawasti on eelkõnelejad iseäralikust seisukohast kaubandus-tööstuskoja iseloomu selgitamisel wälja läinud ja sellepärast on muidugi iseäralikud järeldused tekkinud. Mõlemad on nende järelduste poolest ühe punkti wahel kooskõlas, see on, nagu oleks see seadus meie põhiseaduse wastane, nagu oleks selle seadusega tahetud iseäralik liik omawalitsuse asutusi ellu kutsuda. Et aga meie põhiseadusega omawalitsuse asutuste kohta teatawad tingimised üles seatud on, sellepärast nagu ei käiks kaubanduskoja seadus põhiseadusega kokku.

Mina pean üldiselt tähendama, et kaubanduskodade kohta teataw juriidiline literatuur olemas on, ja kes selle literatuuriga wähegi tegemist on teinud, on wõinud õige põhjalikkude uurimistega tutwuneda. Nende uurimiste tõttu on wiimasel ajal kindlale seisukohale asutud, nimelt et kaubanduskodad, ja neile sarnased asutused, ei ole mitte omawalitsuse asutused, nagu omal ajal üks jagu juriste, muuseas ka tuntud Saksa jurist Lorenz von Stein, tõendasid. Nimetatud juristi tööde järel on iga eraõiguslikul alusel olew selts ka omawalitsuse algaste. Nüüd on terve hulk uusi õpetusi, konstruktsioone selle asutuse õigusliku iseloomu kohta loodud, ja iseäranis on selle kohta Saksa juristid

palju tööd teinud. Ma wõin lühidalt tähendada, et juristid sarnased asutused on awalik-õiguslikkudeks seltsideks tunnistanud „Vereine des öffentlichen Rechts“.

Selle kohta on, härra Jans, põhjalikud uurimused, kus nende asutuste iseloomu juriidiline alus põhjalikult on selgitatud. Mina pean ütleva, et isegi meil niisugused õiguslikud asutused juba olemas on. See ühisus, kuhu härra Jans kuulub kui wannutatud adwokaat, on seesama, mis siin luua tahetakse. Kõik adwokaatide, kõik arstidekambrid ja kõik muud awalik-õiguslikud kutseesitused kuuluwad sellesamasse asutuste liiki.

Meil on teada, et ka meie seaduste nõudel iga wannutatud adwokaat peab kuuluma wannutatud adwokaatide seisusesse. Iga jurist aga teab, et see mingisugune seisus ei ole, sest siis peaks adwokaadi poeg ja pojapoeg jne. sinna kuuluma, waid see on puht elukutseline ühisus awalik-õiguslikul alusel. Sellel ühisusel on õigus maksusid peale panna ja distsiplinaar-karistusi määrata ning samuti elukutse kohta õige kaugelekäiwad määrusi wälja anda. Nii et sellel elukutselisel awalik-õiguslikul ühisusel, nõndanimetatud wannutatud adwokaatide seisusel wõi kambril — kojalt — on palju kaugeleminewad õigused, kui need, mis praegune seadus tahab kaubanduskodadele anda. Ometi ei leita neis asutustes midagi ebademokraatlikku, waid seal nõutakse ülikooli haridust, nõutakse teatud kutsekoostumust — staashi — ja selle wastu ei wõidke meie härrad juristid mitte, et see kuidagi wiisi meie põhiseadust rikub.

Nii et juriidiliselt niisuguse koja loomise juures ei wõi põhiseaduse rikkumisest juttugi olla.

Need on küsimused kaubanduskodade struktuuri alal, mida täna on puudutatud, ehk seda oleks pidanud küll I lugemise juures tehtama, kui aga arwatakse, et seda wõimalik on II lugemisel pealkirja juures teha, ja nähtawasti on see ka wõimalik, siis sellepärast lubatagu mul paari sõnaga selle juures nüüd peatada.

Kõigepealt, kas on meil niisuguseid awalik-õiguslikka organisatsioone tarwis? Ma wõin selle peale tähendada, et kõigerohkem peaks niisuguste organisatsioonide loomise tarwet tundma need, kellele need luuakse, ja mina wõin kinnitada, et terve rida kaupmeeste ja teiste elukutsete alal peetud kongresse on tarwilikuks tunnistanud kaaluwa häälteena-

musega ja seda on tehtud mitme aasta jooksul, et neile on tarvilik mingisugune organisatsioon. Iseäranis on seda veel toonitanud, wõin härra Linnamägile öelda, just väiketööstus, kuhu hulka ka meie käsitöö kuulub... (W. Linnamägi, krst.: See ei käi siia alla!) Küll ikka, koja alla käib käsitöö ka. Teadagi ei saa ju näiteks igat kingseppa, kes oma kodus ilma igasuguse abita töötab, sarnasena wõtta, kes selle koja liikmeks wõiks olla, aga enam-wähem wõõra jõu abil töötaw käsitöö — väiketööstuse näol, nii nagu ta meil wälja kujunenud — käiks küll selle koja alla, ja vähemalt väiketööstus on oma kongressidel kindlalt öelnud, et neile oleksid niisugused organisatsioonid kõige rohkem tarvilikud, millel awalik-õiguslik korraldus oleks. Nad saaksid nende abil oma sisemisi küsimisi korraldada, näiteks õpilaste küsimus, sest tsunftide ja gildede kaotamise järele on sarnaste korralduste järele tõesti suur vajadus.

Wõiks ehk öelda, et suurematele kaupmeestele ja wabrikantidele niisuguseid organisatsioone tarwis ei ole, sest et neil osalt aseorganisatsioonid järele on jäänud. Suurkaupmees näiteks wõib ju oma huwisid osalt börse kaudu kaitsta, sellepärast, et börsed on meil ka awalik-õiguslikud organisatsioonid, olgugi mitte sunduslikul alusel, aga neil on õige laiad awalik-õiguslikud funktsioonid seaduste järele kätte usaldatud, nii et börse ringkondadel iseäralikku tarwet ehk ei olekski sarnase kaubanduskoja asutamiseks. Mina wõin aga tähendada, et isegi nendes ringkondades tuntakse wiimasel ajal hädatarwidust selle järele, et organiseerida nii kaubandust kui ka tööstust üle maa.

Mul on au praegu olla meie kõigewanema ja -suurema börsekomitee esimeheks, selle seltsi ümber on juba ammust ajast koondunud kõigeõukam liik kaupmehi ja suurärimehi, see kogu on wõrdlemisi suureks tõusnud, aga mina pean tähendama, et nende maksude abil, mis sisse tulewad liikmemaksudest, ei suudeta isegi mitte börsekomitee kantseleid ülewal pidada. Kõik meie rahakurside tegemine ja muud börseoperatsioonid langeksid kokku, kui ei oleks neid sissetulekuid, mida ärimehed teatud traditsiooniliste maksudena eneste peale on wõtnud peale hariliku liikmemaksu. Nende maksude abil suudetakse kantseleikulusi tasuda ja kogu meie börseaparaati ülewal pi-

dada. Mina tähendasin juba, et börsedel on iseäralikud awalik-õiguslikud funktsioonid, näiteks wahekohtute asutamise näol, sunniadministratsioonide wäljakujundamiseks.

Alles eile wõis konstateerida niisugust nähtust, et üks wanem firma Tallinnas, kes börse arbitraashi alla langenud, pidi otsuse järele suurema summa ühe teise asutuse tasuks maksma, aga see firma teatas kohe, et tema astub börseseltsi liikmest wälja, ei taha mitte seda otsust täita. Kui meie awalik-õiguslikud funktsioonid on ühe asutuse peale pandud arbitraashi näol, siis tuleb see väga naeruwäärt wälja, et nende eest nii kergesti ja omawoliliselt wõib kõrwale puigelda. Istuwad inimesed awalikkude ülesannete lahendamiseks koos, huwide esitajad adwokaadid astuwad wälja oma wolitajate kaitseks, on aga otsus tehtud, siis öeldakse — mina astun sellest ühingust wälja, mina ei lase tehtud otsust enese kohta maksma panna. Niisugused nähtused wõiwad wiimaks harilikkudeks muutada, aga iseäranis halb on, kui nemand ilmsiks tulewad meie ärimehe ja wäljamaa ärimehe tülide lahendamisel. Wäljamaal on väga suur lugupidamine sarnaste kaubanduskambrite wastu, nad on seal juba 11. aastasajal Hispaanias tekkinud, sealt on nad Prantsusmaale läinud, Prantsusmaalt Saksamaale tulnud, ja sarnasel kujul, nagu meie nad maksma tahame panna, on nad õige wanad asutused seal. Kuigi mõned riigid, nagu Ameerika ja Inglismaa, neid sel kujul ei tunnista, siis on seal aga hoopis teistsugune waade kaubanduskambrite peale äriilmas. Seal ei talita ärimees mitte nii, et kui temale pannakse mingisugune suur kohustus asutuse poolt peale, et tema sellest kõrwale põikleks, et tema ütleks, — mina ei taha enam selle asutusega mingisugust tegemist teha. Niisugune inimene oleks Ameerika ja Inglise äriilmas surnud, temal oleks wõimatu suurfirma edasi olla, aga meil wõidakse väga hästi suurfirma olla pärast niisugust juhtumist, ja mitte midagi talle ei tehta. Wäljamaal on teatud traditsioonid, mida pühaks peetakse, meil aga neid ei ole, ja just selleks, et meil seda sama peab olema, selleks peab olema sarnasel asutusel, kes tahab meie äriilmas wähegi korda luua, nende wäär sammule wastu wõidelda, sellel peawad teatud awalik-õiguslikud funktsioonid olema.

Minu härrad, kui niisugused funktsioonid on eraseltsil, kuhu wabatahtlikult wõib sisse astuda ja wälja astuda, siis mina arwan, et niisugused õigused peab andma juba seltsidele, mis awalik-õiguslikul alusel luuakse, ja kus walitsuse kontroll palju suurem on, kui kontroll, mis praegu börsede kohta maksab.

Härra Linnamägi rääkis walitsuse kontrollist, aga mina pean tähendama, et seda walitsuse kontrolli meil praegu sugugi olemas ei ole. (J. K u k k, t ö e r.: S e a d u s e j ä r e l e o n !) No jah, see on börsi tegewuse järel olemas, see on olemas selle järele, kuidas börsel kui kaubaturul lepinguid tehakse, aga börsi, kui kaubaturg ja börselts, kui selle turu korraldaja ja kaubandushuwide esitaja, on kaks isesugust asja. Börselts näiteks otsustab wäga palju suureulatusega juriidilisi küsimusi, näiteks küsis hiljuti kaubandus-tööstusminister börseltsilt, missugused tähendused antakse meie äriilmas terminitele nagu „fob“ ja „cif“ jne., mis küll igas riigis tarwitusel on, aga millel igas riigis ise tähendus ja ise sisu on. Siin luuakse iseäralik õiguslik kord sellega, et börselts oma poolt selle mõiste sisu defineerib, ja see on iseenesest jälle õige tähtis õigus seltsi käes. Tuletame aga meelde, et börselts on asutus, kuhu wabalt wõib tulla ja minna. Miks ei wõi siis niisuguseid küsimusi anda sarnase korralduse kätte, millel juba seaduse järele kontroll on olemas, ja kuhu liikmed teatud korra järele üle riigi walitakse, kuhu aga ei pääse mitte ainult need, kes suudawad 5 wõi 10 tuhat marka aastas liikmemaksuna ära tasuda. Kui meie aga jätame praeguse korra maksma, ega meie sel wiisil seda elutarwidust ei kõrwalda. Meil jääwad need asutused ikka alles, need kitsale alusele rajatud asutused teewad ikka seda edasi, missugused awalikud ülesanded neile on antud, kuna aga teised linnad, kus neid asutusi loodud ei ole, mõne awaliku wahekorra selgitamisel raskuste ees seisaksid.

Praegu on, ma toon teile, minu härrad, ühe näite tegelikust elust ette, meil wäga raske aeg majanduslikult, ja igaüks teab, et sel ajal wõimalik on, et üksikud ärid raskesse seisukorda satuwad, ja et nende kreditoride tahtmisel administratsioon neis sisse seatakse. Administratsioon wõib mõlemale poolele kasulik olla nii kreditorile kui ka korralikule ärile, kes halba seisukorda on sattunud. Aga prae-

gune seadus on sarnane, et seda ametlikult wõib sisse seada ainult nendes linnades, kus börseseltsid olemas on. Kujutage ette, missuguses seisukorras oleksid Tartu ja Narwa ärid, mis ometi meie kaks suuremat linna on. Näiteks satuks Tartus wõi Narwas mõni suurem äriimees raskesse seisukorda, ja kreditorid tahaksid teda kaitsta. Neil ei ole aga wõimalik administratsiooni sisse seada, sest seal ei ole see wõimalik. Tartus ja Narwas puudub ju borsekomitee. Tallinnas oleks see wõimalik, sest siin on borsekomitee ja samuti ka Pärnus, kus ka börselts, olgugi ainult paberil. Kujutage ette, et üks suurematest Narwa wabrikutest raskesse seisukorda satub, siis ei ole temal muud midagi teha, kui kohe pankrott wälja kuulutada ning oma wabrikud konkursi alla lasta minna. Kas on siis õigustatud sarnane seisukord, et õiguslik kord, mis ühes linnas maksab, teises suuremas ärilinnas juhuslikkudel põhjustel teostatav ei ole. Tallinna sadama kohta näiteks wõib börselts öelda, et seal on oma kombeõiguslikud normid — need ja need. Aga teistes sadamalinnades seda öelda ei wõi, ei ole börseltsi seal asutatud. Narwas on ka sadam, ja seal wõiwad ka oma kombeõiguslikud normid kauplemise juures olla. Wäga sagedasti on protsesside juures näha, et börsi seletus kombeõiguse kohta wahekorrad määrab.

Isegi Wenemaal, kus praegu eraalusel üldse äri ei tehta, isegi Wenemaal on otsusele jõutud, et oma uue korra jaoks tulewad asutused luua, kes wastawaid ülesandeid täidaks. Meie teame, et Peterburis ehk Leningradis, kuidas seda praegu nimetatakse, on kaubanduskoda ellu kutsutud. Hiljuti sain mina selle kaubanduskoja esimehega kõnelda ja mina küsisin temalt, missugused ülesanded sellel kaubanduskojal on. Selgus, et sealsel kaubanduskojal on samad ülesanded, mis meie oma kaubanduskoja peale tahame panna, nagu ärilise tegewuse jälgimine jne. Muidugi on Leningradi kaubanduskojal ülesanded iseenesest teistsugused kui meil, sest nende äriiline tegewus on teistsugune. Aga sisuliselt täidab ta samaseid ülesandeid, mis meie kaubanduskojal täita tuleks, nimelt koguwad teateid, annawad walitsusele aru, annawad märgukirju äriilma puutuwate seaduseelnõude kohta jne. Ja teisiti see olla ei wõigi. Kui jätkaksime oma ärielu korraldamist praegustel alustel, jääks meil

lahtine koht. Meie aga näeme, et praegu ei saa enam niisugusel seisukohal olla, nagu seda Wene kubermangu kohta oli. Üle ilma peetakse rahwuswahelisi kongresse, wiimane oli Roomas, millest wõtawad osa kaubanduskojad igast maast. Et Eesti ka riik on, peab ka temal kaubanduskoja asemel midagi olema. Sellepärast antakse kõik need ülesanded, mis kaubanduskodade teostada, laiemate eraõiguslikkude organisatsioonide lahendada — meil Tallinnas börsekomiteele, kes aruandeid saab rahwuswahelistest kaubanduskonwerentside tegewusest ja Eestit neis peab esitama. Üleskutsed tulewad selle eraseltsi kätte, kellel wõrdlemisi wäike arw liikmeid, kes tegutseb ainult ühes linnas ja sagedasti peab meie kaubandusliku elu üle aruandeid saatma rahwuswahelisele organisatsioonile. Alles eile tuli börsekomiteesse suur ingliskeelne raamat, kus terwe ilma kaubanduslikkude kombeõiguste normid kokku on wõetud. Ja börsekomitee peab kongressile saatma meie kombeõiguslikkude normide üle teateid. Wäikene selts peab seda tegema, ilma walitsuse teadmata, ilma kontrollita, ilma teiste linnade teadmata! Seda räägin mina, kui selle börsekomitee esimees. Mina ei räägi aga mitte selleks, et tõendada, nagu tehakse seda halwasti, ja et seda mitte ei peaks tegema. Aga isegi kõigetagurlisemates, kõigewanemate waadetega ringkondades on aru saadud, et meil peawad organisatsioonid olema, mis teistega ühesugustel alustel seisawad. Kui teie praegu arwate, et käesolew seaduseelnõu tahab luua mitte küllalt demokraatliku aluse, kui teie arwate, et käesolew seaduseelnõu mitte küllalt demokraatlik ei ole, siis wõtame ja wõrdleme neid kaubanduskoja seadusi, mis mujal on. Waatame, kuidas kaubanduskojad mujal luuakse. Kui need eraõiguslikul alusel on loodud, siis koondawad nad eneste ümber wõimsaid suuri ja rikkaid ärisid, kes wõiwad üksikult sarnaseid suuri maksusid kanda, nagu meil praegu börseltsi liikmed. wabrikantide ühisuste liikmed eraõiguslikul alusel teewad. Ka need, kes mitte eraõiguslikul alusel ei ole, walimise õiguses isegi niikaugele ei lähe, kui meie kaubanduskoja seaduseelnõu seda teha tahab. Seaduseelnõu tahab ühendada eneses suurtööstust ja wäiketööstust, selle hulka on ka käsitöö wõetud ja peale selle weel suur- ja wäikekaubandus. Härra Linnamägi ütles, et

käesolewa seaduseelnõu alla ei käi wäikekaubandus. Kuid mis on siis õieti see wäikekaubandus? Kui mõni näiteks topsi wiisil tikka tänawatel müüb, siis on see teatawal määral ka äriiline tegewus. Aga niisugust äriulist tegewust ei saa kuskil kaubanduskojas esitada. Kui meie waatame, kui kaugele läheb meie kaubanduskoja esitus sellel alal, siis peame ütleva, et meil ühtegi äri ei ole, mis enam-wähem iseseiswat iseloomu kannab, mis iseseiswalt läbi saaks, kes koja walimistest osa ei wõtaks. Seda ei ole. Siin on isegi kaugemale mindud, kui kuskil teises riigis. Kui härra Linnamägi mulle wõiks näidata teist riiki, kus kaubanduskoja walimise õiguses kaugemale oleks mindud, oleksin ma temale wäga tänulik. Aga seda ei saa ta mitte näidata. Mina olen huwitusega kaubanduskoja literatuuri jälginud ja pean ütleva, et meie kaubanduskoda on laiemale alusele seatud kui ükski teine kaubanduskoda, mis awalik-õiguslikul alusel loodud on.

Mis puutub sellesse, et käesolewas seaduseelnõus 25-aastane wanusetsensus maksma on pandud, siis arwan mina, et see põhimõtteliseks küsimuseks — minule isiklikult — ei ole. Aga mina arwan ka, et waewalt leidub alla 25 a. inimest, kes midagi kaubanduses ära on teinud. Muidugi on poisikesi, kes õhtul ajalehtedega kauplewad wõi mõne tikutoosi ja paberrossikarbi ära müüwad — kes nooremad on. Aga mina ei usu, et nende ärihuwide kaitse meie riigile nii tähtis oleks, et meie nad peaksime koja walijate hulka wõtma. Waewalt 25 aastaga suudab omale keegi äri luua, teda ülewal pidada, temast kasu saada ja seda aastate kaupa oma käes hoida. Selleks on elu wilumust waja ja alla 25-aastaseid ei ole nii palju, et wõiks arwata, et neist palju walijate nimekirjadest wälja jääks.

Mis puutub teise tsensusesse, see on, et walijal 5 aasta jooksul wastaw äri oleks, siis arwan ma, wõib selle üle küll waielda. Mina isiklikult teeksin ettepaneku, et seda tuleks tingimata wähen-dada ja kui sellest juttu wõib olla, siis ainult nõuda üheaastast äripidamist, aga igatahes mitte 5. aastast. Igatahes pean tähendama, et omal ajal seda nõudmist walitsuse poolt sisseantud eelnõus mitte ei olnud, waid see on komisjoni poolt sisse wõetud, nagu siia komisjoni poolt nii mõnigi kitsendus sisse on paigutatud, mille kohta mina ka parandusi paragrah-

wide lugemisel teeksin. Need on parandused, mida siin lugemistel teha wõib, aga ma arwan, et nende pärast komisjonis põhimõttelikka waidlusi enam olla ei wõiks.

Kõike seda kokku wõttes arwan ma, et see oleks otstarbekohatu, kui meie tahaksime seda seaduseelnõu sellepärast komisjoni tagasi anda, et tema meie põhiseaduses maksmapandud omawalitsuste kohta käiwatele nõudmistele ei wasta. Seda selles seaduses hoopis ei ole, sellepärast, et tema oma iseloomu poolest nende nõudmiste alla ei käi. Kui arwatakse, et need parandused, mida üksikute paragrahvide kohta teha wõidakse, seda iseloomu kannawad, et neid siin teha ei wõi, et nad kaugelt põhimõttelikult lahku lähewad, siis pean tähendama, et minu eelkõnelejate kõnedest niisuguseid wäiteid kuulda ei olnud. Kõiki neid parandusi, mis teha tahetakse, on võimalik teisel lugemisel teha. Sellepärast arwan mina, et meie teeksimise ühe sammu kogu meie tööstuse ja kaubanduse huwile wastutuleku mõttes, kui meie selle seaduse võimalikult ruttu maksma paneksime. Seda seadust on wiis aastat oodatud, selle seaduse juures on mitmed komisjonid töötanud. Omal ajal, kui walitsuse kokkuseadmine oli, jäeti küsimus, kas koda awalik-õiguslik saaks wõi mitte, lahtiseks, seda pidid need ringkonnad ise ära otsustama, kelle tarwis ta luuakse, ja nagu ma juba tähendasin, on nad kõigil oma kongressidel selle poolt olnud, et see seadus awalik-õiguslikul alusel maksma pannakse selles mõttes, et siis wõtaksid üle maa kõik äri-ringkonnad sellest osa ja kannaksid kulusid. Nüüd tahetakse muidugi näidata, et need kulud suured on ja meie äriilma peal raskelt lauksid. Mina pean tähendama, et niisuguse mõttega küll demokraatlik wäljaltulla ei ole, sest demokraatlik mõte seisab selles, et kui asutatakse mingisugune asutus, kas era- wõi awalik-õiguslikul alusel, siis need inimesed kõigepealt, kes sellest huwitatud on, peaksid teadma, mis neil on tarwis maksude näol sisse wõtta ja wälja anda. Kui nüüd arwatakse, et need ärimehed, kes terwet oma sektiooni seal esitawad, et nad rohkem wälja andma peaksid, kui nende sektioon seda kanda wõiks, siis arwan mina, et wäga odawalt hinnatakse nende eluküpsust ja sellest arusaamist, et nemad wastutawad oma walijate ees. Pealegi on koja tege-

wuse üle riigi kontroll olemas. Kogu põhikiri kinnitatakse muidugi walitsuse poolt. Mina arwan, et härra Linnamägi'l, kes näikse kahtlewat, kas see põhikiri otstarbekohane saaks, on ju küllalt võimalik praegu walitsuses olewatele oma rühma liigetele oma arwamisi awaldada, kui ta arwab, et walitsuses seda miudu ei osata teha. (E. Weberman, rhsw.: Siis wõib ju ka teine walitsus olla.) Siis wõib ju ka härra Linnamägi teisele walitsusele näpunäiteid anda, ega see keelatud ei ole. Kas teie arwate, et teil selle walitsuse kohta rohkem wõimu on, kui teise kohta. Mina arwan, et ega teil seda wõimu ka praegu rohkem ei ole. Ainult põhjendatud arwamised on need, mis walitsust sunniwad neid arwesse wõtma, aga mitte see asjaolu, et härra Linnamägi teatud rühma kuulub. Mina arwan, et seda asjast huwitatud warsti wõiksid teha, sest arwatawasti seatakse põhikiri warsti kokku ja siis tuleb ta walitsusele kinnitada. Mina olen selles arwamises, et meie wõiksimise selle seaduse teisele lugemisele asuda.

J. Jans (sd.): Wastuwaidluseks rkl. Päts'ile lisaksin ma siit ettekantud märkustele weel järgmist juurde. Ei ole õige, nagu wõiks seda mõeldawat kaubanduskoda wõrrelda wannutatud adwokaatide organisatsiooniga. Wannutatud adwokaatide nõukogu on selleks loodud, et walwata oma liigete ametikohuste korraliku täitmise järele ja kindlustada kohtuskäijatele korralikku ja asjatundlikku abi. (K. Päts, põl.: Ta ülesanne on see, aga juriidiline iseloom.) Seda küll, aga wannutatud adwokaatide nõukogu ei saa terwe riigi omawalitsuse asutuste tegewusesse tungida ja määratud mõju awaldada asjaajamise peale, nagu siin on ette nähtud. (K. Päts, põl.: See on piir, aga ma rääkisin juriidilisest iseloomust.) See ripub juriidilisest iseloomust teatud piirini, aga mis siiski mitte... (K. Päts, põl.: Luugege literatuuril!) Mis literatuurisse puutub, siis ei ole ma tõepoolest asjasse puutuwasse literatuuri süwenenud, see on täitsa õige, aga ma lähen sellest wälja, mis mul siin ees on ja teen meie riigi- ja administratiiwõiguse printsiipidest järeldusi. Waatame näiteks § 2 selles seaduses, millest näha, et kaubandus-tööstuskoja kompetentsis on kõiksugu võimalikud asjad. Punkt esimeses on muuseas öeldud, et koda walwab seadus-

andluse järele ja kuna tal määratu majanduslik mõju on, siis ei ole kahtlust, et meie seadused tulevikus kaubandus- ja tööstuskoja ringkondade huwide pitsert kannawad. Siis on kawatsetawa koja eesõiguseks weel kaubandus-tööstus ringkondade esitajate walimine niisugustesse asutustesse, mille koosseis walitakse üldise jne. walimisõiguse alusel. Siin tuleb korruga üks asutus, kes hoopis piiratud walimisõiguse põhjal funktsioneerib ja saadab oma esitaja täieõigusliku liikmena asutusse, mis oma koosseisu poolt talle wõõras. (K. P ä t s, põl.: Seda teeb praegu börse, kes saadab igale poole oma esitajad.) Aga seaduses ei ole seda minu teada ette nähtud, (K. P ä t s, põl.: Miks mitte?) et börse esitajatel hääleõigus on. Käesolewa seadusega antakse õigus ja wõimalus wälja arendada niisugust korda, et üks piiratud walimisõigusega asutus hakkab oma esitajate kaudu sisse tungima meie demokraatlikkudesse asutustesse ja seal oma mõju maksma panema. Täheandan weel, et § 11 punkt 1-se järele ei pruugi walimisõiguslikud olla isegi juriidilised isikud, waid puht eraõiguslikud organisatsioonid, kuna kaubandus-tööstuskoda ise aga juriidiline isik on. Tuleb wälja, et õiguslikult olemata isik on walija juriidilise isiku iseloomuga asutuse walimisel. (J. H ü n e r s o n, põl.: Meie oleme niisuguseid seadusi küllalt teinud.) Kui teie nii olete teinud, siis ei wõi teid kiita.

Weel on siin öeldud, koja wõimkonda kuulub „kaubandus-tööstusesse puutuwate tunnistuste ja teadete wäljaandmine.“ Ma ei tea küll, mis nende tunnistuste all mõelda tuleb. Kuid kokkuwõttes on § 2 niisugune tegewuspõld kojale ette nähtud, et tema mõju sügawalt meie riiklikku ellu tungima saab ja niwõrd sügawalt, et meil koja taga seiswate ringkondade surwel demokraatlik kord enam maksma ei wõi jääda. Ma pean ütleva, kui ärimed juba asutawad omale kaubandus-tööstuskoja, siis peaks tööliste jaoks ka mingisugune koda asutatama. Parem jagame juba Eesti wabariigi niisuguste seisuslikkude omawalitsuste wahel ära, siis on järjekindlus. (K. P ä t s, põl.: Seda ke sisse tööliste tööstuskojad, meil ei ole selle wastu midagi.) Seda tuleb muidugi teha, aga kuhu jääb siis Eesti wabariigi ülesehitamine? Kas tahetakse uuesti neid põhimõtteid, mis

lõpulikult maha maetud pidid olema, jällegi jalule seada? Siin on demokraatliku põhimõtte mahawõitlemisega tegemist selle asutuse juures niisugusel kujul, nagu see käesolewaga ette kawatsetud. Selles ei ole mingisugust kahtlust. Sellepärast kordan mina oma ettepanekut.

K. P ä t s (põl.): Wäga lugupeetud Riigikogu liikmed! Muidugi on wäga raske waielda, kui ainult põhimõtted üles seatakse, aga ei waadata, kuidas nende elluviimisega lugu on. Härra Jans ütles, et walitsuse käest tahetakse börse walitsemine ära wõtta ja kaubandus-tööstuskojale anda. Mina küsiks, missugusel kujul walitseb meil walitsus börse üle? Praegune börse, kui rahaturg, korraldatakse omawalitsuse põhimõtete järele eraseltsi poolt. Walitsus ei tee sel alal midagi. Ainult ehk niipalju, et riigipank käib börsel, pakub ja ostab sealt raha. Siin tahetakse börse eraseltsilt ära wõtta ja awaliku seltsi kätte anda ja muud ei midagi. Kui teie waatate, kuidas mujal sel alal on, siis näete, et wäljamaal on kaubandus-tööstuskojad ellu kutsutud, kelle walitsemise all ka börse on. Kui nüüd üksikud kaupmehed, kes aastas umbes 5.000 marka maksawad — see on börseseltsi liikmemaks — wõiwad oma seltsi komitee kaudu awalik-õiguslikka ülesandeid täita, muuseas ka börse üle walitseda, kas ei ole siis õiglasem, kui need ülesanded kojale üle antakse, kuna wiimane awalik-õiguslikul alusel ellu kutsutakse ja temast kõik ärimed, ka wäiksemate ettewõtete omanikud, wõiwad osa wõtta. Niisama ka teised funktsioonid. Ma tähendasin, et eile otsiti kaua aega inimest, kes oleks walmis olnud otsekoheste maksude peawalitsuse komisjoni minema börseseltsi esitajana, aga ei leitud, sest sinna aga ei taha keegi minna, kuid tarwilikku isikut on sinna waja, sest muidu ei saada komisjoni kwoorumu kokku. Ma wõin teile otsekohe öelda, otsekoheste maksude peawalitsuse komisjoni koosolekut ei ole saadud pidada sellepärast, et börseesitajat polnud kohal. Meil on seadus wastu wõetud, mille järele eraseltside ja ühisuste esitajad wõtawad ministriumide ja teiste asutuste koosolekuist osa. Senni wõtsid eraseltsid neist osa; kui aga nüüd tahetakse seda awalik-õiguslikul alusel organiseerida, siis tullakse ja öeldakse, et teie tahate meil põhiseadust ümber lükata.

Siin ei taheta mitte kuhugile sisse tungida, vaid tahetakse selle seadusega ainult niisugust korraldust, et kui seadus nõuab, et kuskil oleks kaubandus-tööstuslik esitaja, et see siis sünniks ülemaalse organisatsiooni poolt, sest eraselts võib ennast ära öelda. Kui teie näiteks kutsute osa võtma wabrikantideühisuse, siis võib ta ära öelda, aga kaubandus-tööstuskoda ei või seda teha. (J. Jans'i, sd. w a h e l h ü ü e.) Kui teie ei taha, et mõju awaldatakse, siis tehtakse seda praegugi ilma kojatagi. Aga kui teie seda eitate, siis öeldakse otsekohe, et meie demokratism seisab selles, et seltskondlikud organisatsioonid oma rumala mõistusega ei astuks ametlikkude asutuste tegewuse wahetele, et see on ainult ametnikkude asi, istuda rohelise laua taga ja väljaspoolt maailmast kedagi juurde saata ei tohi.

J. Kukk (töer.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mina igatahes neid kartusi ja kahtlustusi, mida ette töid Riigikogu liikmed Jans ja Linnamägi kaubandus-tööstuskoja loomise juures, ei jaga ega jagada ei saa. Kaubandus-tööstuskoda on oma loomu poolest täiesti apoliitiline asutus ja need sõnad — „awalik-õiguslikul alusel“, mis siia esimesesse paragrahwi on pandud, minu arust on päris asjata, sest seaduse sisus määratakse tema õigused ja kohustused. Kaubandus-tööstuskodad nii meil, kui ka mujal võivad tegutseda ja on tarvilikud ainult niiwõrd, kuiwõrd nad tegutsewad üldmajanduslikul alusel, aga mitte poliitilisel. Need piirid, mis praeguasutatawale kaubandus-tööstuskodale käesolewa seadusega antakse, sisaldawad küllalt kindlustusi ja garantiisid, et kaubandus-tööstuskoda igasuguste kõrwalkaldumiste eest ära hoida, kui sarnased tendentsid võiksid tekkida. Kaubandus-tööstuskoja loomisega täidetakse tõesti meil see tühi koht, mis on tekkinud sellest, et meil terve rida organisatsioonid, mis enne seda täitsid neid ülesandeid, mis kaubanduskoda täita tahab, on välja langenud, kas loomuliku surma, või meie riigikorra muutmise tagajärjel. Igal asutusel ja isikul, kes kaubandus-tööstuse alal tegutsenud, ja walitsusasutustel, kes kaubanduse alal hoolt kannawad, on alati tundmus, et meil puudub see orgaan ja see organisatsioon, mis kaubanduse ja tööstuse alal üleskerkiwaid küsimusi asjatundlikult hinnata ja lahendada oskaks ning suu-

daks. Mina ei näe ka siin mingisugust wastolu meil makswa põhiseadusega, sest põhiseaduse alusel on võimalik seadusandlikul alusel asutada ja korraldada igasuguseid seltsi ja organisatsioone, ja anda neile õigusi, mis meie neile seadusandlikus korras anda tahame ja võime. Praegume seadus, kuigi ta parandusi nõuab, mida meie rühm ka esitab, täidab selle tühja koha, mis meie praeguses majandusel on, ja ma loodan, et ta täidab oma ülesannet samade tagajärgedega, nagu ta seda mujal riikides ja maades on teinud.

Juhataja J. Tõnisson: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja K. Kornel: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma juhtisin juba selle seaduse I lugemise juures tähelepanu selle aluse peale, millele kaubandus-tööstuskoda rajatakse, nimelt, et ta rajatakse awalik-õiguslikule alusele. Riigikogu liikmed härrad Päts ja Kukk on juba pikemalt seda wäidet tagasi tõrjunud, et käesolew seadus ei mahu põhiseaduse piiridesse. Mina pean ütleva, et mina üldkommisjoni tuln siis, kui sellele seadusele lõpukuju anti, ja et päris aruandja ära ütles, siis olen mina selle seaduse aruandjaks. Kas seda seadust juriidiliselt on arutatud üldkommisjonis, seda mina küll ei tea, — wäga võimalik aga, et seda ei ole tehtud. Kuid kahtlemata arutati seadust üldkommisjonis ka juriidilisest küljest, ja nähtawasti ei aratanud see külg siin esitatud kahtlusi. Mina isiklikult võin öelda, et minu tunnete järele mahu see seadus täielikult põhiseaduse piiridesse. Teine küsimus, mis härra Jans siin üles tõstis, oli, et kaubandus-tööstuskoda võiks mõju awaldada walitsuse peale; sedasama kartust jagab ka härra Linnamägi. Minu arwates ei ole kahtlust, et ta seda teha võib, ja küsimus võiks selles seista, kas ta head või halba mõju awaldab. Mina halba mõjulist ei karda. Peale selle tähendas härra Jans, et koja walimisõigus olewat sarnase kuju omandanud, kui waewalt mujal seda ette tuleb. Kuid selle wäite on härra Päts juba tagasi tõrjunud. Siis on weel härra Linnamägi poolt ettepanek tehtud, koja walijate kogu laiendada. Tema arwamise järele peaks siis sisse tulema ka IV-da järgu kaubanduslikud ettevõtted ja käsitöölised. Waadake, härra Linnamägi, siin 16. paragrahwis

punkt 5 on öeldud, et kõik töösturid, kellel IV ja alama järgu äritunnistused wõetud, kuuluvad erisektsiooni. Tööstuse äritunnistused jaotatakse VIII järku. VIII järgu tunnistuse wõtab käsitöeline, kes töötab, nagu öeldakse, poolteise töölisega, see tähendab, 1 täistöeline ja 1 õpilane. Ainult sel juhtumisel, kui käsitöeline töötab ühe töölisega wõi kahe õpilasega, ei ole tal tarwis tööstuse äritunnistust wõtta. Järelikult käib tuntaw osa käsitöelisi selle seaduse alla.

Siis on, nagu teate, neljanda järgu kaubandusettewõtjad, need, kelle ettewõtte ruum ei kanna eluruumi ilmet, see tähendab, kes lahtistes ruumides, wõi wabas õhus laudadel müüwad. See liik on siit küll wälja jäetud.

Peale selle heidab härra Linnamägi ette, et ei ole mitte seaduses ligemalt ära näidatud koja organide walimiste ligem kord. Kommisjon ei pidanud seda sellepärast tarwilikuks, et see oleks peensus, mille sissewõtmine seaduse pikaks oleks wenitanud. Sellepärast otsustas üldkommisjon selle küsimuse lahendamise jätta juhatuskirja hooleks wastawalt seltside põhikirjadele. Seaduse § 6 räägib nimelt, et kaubandus-tööstuskoja liigete arw, organide koosseis, kohused ja õigused, sektsioonide wõimkonnad, samuti ka liigete ja organide walimine ning koja tegewuse ligem kord määratakse kindlaks juhatuskirjas. Juhatuskiri, kui ka kõik selle muutmised ja täiendamised, kinnitatakse Wabariigi Walitsuse poolt. Wabariigi Walitsuse poolt esitatud seaduseelnõus oli ette nähtud, et juhatuskiri kinnitatakse kaubandus-tööstusministri poolt. Kommisjon aga leidis, et juhatuskirja lahendamine tähtis küsimus on, ja sellepärast tegi selle asja tõsisemaks ja pani juhatuskirja kinnitamise Wabariigi Walitsuse peale, eriti alla kriipsutades selle juhatuskirja laiemat ulatust.

Peale selle ütleb härra Linnamägi, et selle seaduse ellukutsumisega kiiret ei ole. Selle juures mina tahaksin tähelepanu juhtida sellesama asjaolu peale, mis ma kord juba ette tõi, kui seda seadust päewakorras lõpupoole taheti nihutada. Meie oleme nii kaugele jõudnud, et meil ühe teise riigiga, nimelt Wenemaaga on loodud Eesti-Wene kaubanduskoda. Meie ettewõtjad maksawad tema heaks maksusid, kuna meil oma jaoks kaubandus-tööstuskoda ei ole. Waadake, siin on

tühi koht. Ja nagu teate, kõneldakse meil Eesti-Wene kaubanduskoja loomisest, siis weel Eesti-Poola kaubanduskoja loomisest. Järjest tuleb neid juurde. Waadake, minu härrad, minu arwates wõiwad need riigid, kellega meie riikide wahelisi kaubandus-tööstuskodasid asutame, need wõiwad küsida, millal teie siis omale ka kaubandus-tööstuskoja saate?

Peale selle leiab härra Jans, et ka see ülekohus on, kui kaubandus-tööstuskojale antakse õigus kaubandusliikude kommerte mõistete selgitamiseks ja registreerimiseks. Kes wanemaid kui ka uuemaid kohtuakte on lehitsenud, see on sealt näinud, et sel juhtumisel, kui kohtul on õigus arwesse wõtta kombeõigust, on kohus borsekomiteelt arwamist pärinud. Kuna nüüd kaubanduskoda borsekomitee kompetentsi oma peale wõtab, siis on loomulik, et ka see kohustus, mis borsekomitee kompetentsi kuulus, üle läheb kaubandus-tööstuskoja peale. Üldkommisjoni nimel teen ettepaneku pealkiri wastu wõtta.

Juhataja **J. Tõnisson**: Esitatud on kaks ettepanekut: esimene rkl. Linnamägi poolt: „Panen ette Riigikogule kaubandus-tööstuskoja seaduse pealkiri ja §§ 1—34 tagasi anda üldkommisjoni ümbertöötamiseks wastawalt Riigikogu poolt tehtud soowiawaldustele.“

Teine ettepanek, rkl. Jans'i poolt: „Kaubandus-tööstuskoja seaduse pealkiri ühes kõigi järgnewate paragrahwidega tagasi anda üldkommisjoni kooskõlastamiseks põhiseadusega.“

Need ettepanekud lähewad lahku ainult lõpuosas. (M. Juhkam, tõer.: Need on kodukorra wastased.) Ei ole kodukorra wastased. Meil on juhtumisi olnud, kus esimene paragrahw ühes järgmistega antakse komisjoni. Praegu on see ettepanek pealkirja juures tehtud, ja sellepärast arwan wõimalikuks need ettepanekud hääletamisele panna, misjuures aluseks tuleb wõtta rkl. Linnamägi poolt tehtud ettepanek, ja siis, kui see wastu wõetakse, tuleb täiendawalt lõpuosa rkl. Jans'i ettepanekust hääletamisele. Panen hääletamisele rkl. Linnamägi ettepaneku. (Hääletatakse.) Nähtawana murega on ettepanek tagasi lükatud.

Järelikult ei saa siis ka rkl. Jans'i ettepaneku lõpuosa hääletada, sest et

tema esimene osa rkl. Linnamägi ettepanekuga tagasi on lükatud.

Nüüd tuleb hääletamisele seaduse pealkiri. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on pealkiri vastu wõetud.

Aruandja **K. Kornel** (loeb):

§ 1. Kaubandus-tööstuskoja eesmärgiks on ühendada kaubanduse ja tööstuse aladel tegutsewaid seltse, ühisusi ja isikuid awalik-õiguslikul alusel, nende üldning eritarwiduste esitamise otstarbel ja walitsus- ning omawalitsuse asutuste kõigekülgeks toetamiseks wiimaste peale pandud sellekohaste ülesannete täitmisel.

J. Jans (sd.): Teen ettepaneku sellest paragrahwist maha kustutada sõnad: „awalik-õiguslikul alusel.“

Juhataja **J. Tõnisson**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **K. Kornel**: Härra Jans'i parandus lööks sellel seadusel jalad alt ära ja sellepärast ei saa temaga ühineda.

Juhataja **J. Tõnisson**: Esmalt tuleb hääletamisele rkl. Jans'i ettepanek: kustutada § 1-ses sõnad „awalik-õiguslikul alusel.“ (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Nüüd tuleb hääletamisele § 1 komisjoni poolt ette pandud kujul. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 1 vastu wõetud.

Aruandja **K. Kornel** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse vastu nähtawa enamusega §§ 2—7.

§ 2. Wastawalt oma eesmärgile on kaubandus-tööstuskoja ülesandeks:

1) walitsus- ja omawalitsuse asutustele oma arwamiste ja soowide teatamine kaubanduse ja tööstuse tarwiduste ja wastawate seaduste ning määruste kawade kohta kaubanduse ja tööstuse alal, ning välisriikidega sõlmitawate kaubandus-, tolli- ja teiste sarnaste lepingute kohta;

2) kaubandusregistri pidamine;

3) börsede walitsemine ja asutamine;

4) Kaubandusele ja tööstusele üldkasulikkude asutuste ellukutsumine, ülewaldamine ja walitsemine;

5) kaubanduse ja tööstuse esitajate walimine neisse walitsus- ja omawalitsuse asutustesse, kus koosseisus niisugune esitus ette nähtud;

6) kaubandusse ja tööstusesse puutuwate tunnistuste ja teadete wäljaandmine;

7) kaubanduse ja tööstuse kohta igasugu teadete ja andmete kogumine, nende statistiline ümbertöötamine ja awaldamine;

8) kaubandusliikjude kommete ja mõistete selgitamine ja registreerimine;

9) wahekohtute asutamine ja asjatundjate juhatamine;

10) krediitwõime kohta teadete kogumise ja andmise korraldamine;

11) administratsiooni wõi konkursi alla kuuluwate kaubanduse ja tööstuse ettevõtete nimekirja pidamine;

12) kõigi teiste, koja otstarbele wastawate ja seadustega koja peale panduwate kohustuste täitmine.

§ 3. Kaubandus-tööstuskoja asukoht on Tallinnas. Tarwidustmööda wõib koda ka mujal oma osakonde asutada.

§ 4. Kaubandus-tööstuskojal on juriidilise isiku õigused.

§ 5. Kaubandus-tööstuskoja ja tema organide kirjawahetus riigi- ja omawalitsuse asutustega on tempelmaksust waba.

§ 6. Kaubandus-tööstuskoja liigete arw, organide koosseis, kohused ja õigused, sektiioonide wõimkond, samuti ka liigete ja organide walimine ning koja tegewuse ligem kord määratakse kindlaks juhatuskirjas, Juhatuskirja, kui ka kõik selle muutmised ja täiendamised kinnitatakse Wabariigi Walitsuse poolt.

§ 7. Kaubandus-tööstuskoda tegutseb kaubandus-tööstusministri järewalwe all.

Kaubandus-tööstusministri ettepanekul wõib Wabariigi Walitsus kaubandus-tööstuskoda laiali saata.

Uued walimised wiiakse lõpule kolme kuu jooksul laialisaatmise päewast arwates. Koja asjaajamise kohta waheajaks annab kaubandus-tööstusminister erimääruse.

Aruandja **K. Kornel** (loeb):

§ 8. Kaubandus-tööstuskoda on kohustatud saatma kaubandus-tööstusministee-

riumile iga aasta oma tegewuse aruanded, kulude ja tulude eelarwed ning teated enese kui ka oma orgaanide isikliku koosseisu üle, samuti andma walitsus- ja omawalitsuse asutuste nõudmisel koja tegewuse puutuwaid teateid.

W. Linnamägi (krst.): Panen ette täiendada § 8 teine rida, wõttes pärast sõna „tegewuse“ sõnad „kulude ja tulude.“

Juhataja **J. Tõnisson**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **K. Kornel**: See parandus on üleliigne sellepärast, et kui juba kaubandus-tööstuskoda kohustatud on oma eelarwet ja aruannet esitama, siis loomulikult tuleb ka kulude ja tulude kohta ministerruumile aruanne esitada. See on järeelkontroll. Minu arwates wäljendab praegune redaktsioon sedasama, mida härra Linnamägi kätte tahab saada.

Juhataja **J. Tõnisson**: Asun rkl. Linnamägi ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb § 8 komisjoni poolt esitatud kujul. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 8 wastu wõetud.

Aruandja **K. Kornel** (loeb): § 9. Kaubandus-tööstuskoja koosseisu kuulub juhatuskirjas kindlaksmääratud arw liikmeid, mitte alla neljakümnekaheksa, ja nende kandidaate, vähemalt kakskümmendneli, keda koja walimisõiguslikkude isikute hulgast neljaks aastaks walitakse.

W. Linnamägi (krst.) Et mul mõte on järgnewate paragrahwide juures parandus-ettepanekuid teha selles mõttes, et üks uus sektsioon juurde tuleks wõtta, nimelt VII sektsioon — wäikekaubanduslik, siis paneksin mina ette ka § 9 muuta ja nimelt järgmiselt: II reas „mitte alla 48“ asemel wõtta sõnad „mitte alla 54“, ja III reas sõnade asemel „wähemalt 24“ wõtta sõnad „wähemalt 28“.

Juhataja **J. Tõnisson**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **K. Kornel**: Härra Linnamägi ettepanek on sihitud selle peale, et sektsioonide arwu suurendada. Kui seda arwu tõsta, siis peaks minu ar-

wates sarnane arw ette pandama, mis oleks jagataw 7-ga. (W. Linnamägi, krst.: Ei ole tarwis, sest siis kaoks ka tarwidus nõukogu järele ära. A. Anderkopp, tõer.: Turunaiste sektsioon.)

Juhataja **J. Tõnisson**: Hääletamisele tuleb härra Linnamägi parandus: II reas „mitte alla 48“ asemel wõtta sõnad „mitte alla 54“ ja III reas sõnade asemel „wähemalt 24“ wõtta sõnad „wähemalt 28.“ (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb § 9 komisjoni poolt esitatud kujul. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 9 wastu wõetud.

Aruandja **K. Kornel** (loeb): § 10. Kaubandus-tööstuskoja liigete walimise õigus on kõigil Eesti kodanikkudel, kes mitte alla 25 a. wanad ja vähemalt wiis aastat kaubandus-tööstuse alal tegutsenud, ning kõigil Eesti wabariigi piirides tegutsewatel ühisustel ja seltsidel, — wälja arwatud ühistegeliste ühisuste ja nende liitude seaduse põhjal asutatud ühistegelised ühisused, — kui need isikud, ühisused ehk seltsid iseseiswa tegewuse jaoks Eesti piirides on lunastanud I—3 järgu kaubandusliku wõi I—8 järgu tööstusliku äritunnistuse (otsekoheste maksude seaduse § 449 lisa II ja III. jagu. S. K. V. k. 1914. a. wäljaanne), wõi äritunnistuse laewade kohta, mille brutto tonnaash mitte alla kuuekümmne kuubikmeetri.

Koja walimistest ei ole õigus osa wõtta:

a) isikutel, kel puudub hääleõigus Riigikogu walimistel;

b) isikutel, kes maksujõuetuks tunnistatud, kunni maksujõuetuse asja lõpeta miseni;

c) wälismaalastel ja wälismaa seltsidel, wälja arwatud weneaegsed aktsiaseltsid, kelle warandus hoolekande all.

W. Linnamägi (krst.): Panen ette § 10 teises reas sõnade „mitte alla 25 a.“ wõtta sõnad „mitte alla 20 aasta“ ja teise rea lõpul sõna „ja“ ning terve kolmas rida wälja jätta. Seal on jutt sellest, et kes vähemalt 5 a. kaubandus-tööstusalal tegutsenud.

K. Päts (põl.): Minu parandus käib sisuliselt härra Linnamägi II parandu-

sega kokku. Mina panen ette § 10 välja jätta sõnad „wähemalt wiis aastat kaubandus-tööstusalal tegutsenud“, nende asemel sisse wõtta „kes vähemalt üks aasta enne walimisnimekirjade kokkuseadmist lunastanud walimisõiguse andwa äritunnistuse“.

Teine parandus oleks § 10 punkt b parandada järgmiselt: pärast sõna „isikutel“ sisse wõtta „seltsidel ja ühisustel, kelle äride kohta administratsioon sisse seatud wõi“... (kes maksujõuetuks jne.)

A. Anderkopp (töer.): Austatud Riigikogu liikmed! Mina ei saa kaugeltki nõus olla selle redaktsiooniga, mis komisjoni poolt ette pandud wiie aasta staashi suhtes. Aga enne seda üks asi. Tegelikult on ühe eelkõneleja poolt parandus ette pandud 25 aasta asemel wõtta 20 aastat, kuid sisuliselt on väga raske selle poolt olla, sest wististi alla 20 aastat ei saa keegi äritunnistust ja kui wiis aastat wastu wõetakse staashina, siis on ka loomulik, et 25 aastat jääma peab wanadusmäärana. (J. Temant, põl.: Ei maksa loogikast rääkida!) See olgu mööda minnes tähendatud, härra Temant, mina ei ole tulnud siin kellelegi loogikat õpetama, 5 aasta wastu olen aga mina kindlasti ja sellepärast, et meie ei saa eriti praegusel ajal, kus meil õieti riigi loomine käsil ning terve rida uusi ettevõtteid asutamisel, ette panna, et meie wõimaldaksime osawõtmise niisugusest tähtsast korraldusest ainult neile, kes kaubandus-tööstuse alal 5 aastat tegutsenud. Teisest küljest ei saa mina nõus olla selle parandusega, mida lugupeetud rkl. härra Linnamägi ette pani, nimelt aja suhtes mitte mingisugust tähtaega üles seada, waid tema tahab selle täielikult maha kustutada. Kuhu jõuaksime siis? Meie jõuaksime sinna välja, et inimene, kes on hakanud kaubitsema ja kes ei ole veel mitte näidanud, kas ta sellega hakkama saab wõi mitte, saaks otsekohe õiguse kätte teiste üle isegi juhtima hakata. (W. Linnamägi, krst.: Aga maksud peab kohe maksma.) Nüüd annate talle õiguse kätte, et tema wõib niisuguse tähtsa orgaani juhtimisest osa wõtta. Mina olen täiesti selle wastu, et 5 aasta juurde jääda ühelt poolt, kuid teiselt, et mingisugust kriteeriumi üles seada, teen ettepaneku, wõtta 5 aasta asemel 3 aastat. 3 aastat on kaunis pikk aeg, ja selle aja jooksul on inimene ometi

suutnud näidata, mis ta wõib ja mida mitte ja kas tema oma tegewuse oskuse ja arusaamise poolest küllalt küps on, et sarnast tähtsat asutust enda osawõtmisel elada lasta. Minu parandus oleks § 10 algus järgmiselt redigeerida: „Kaubandus-tööstuskoja liigete walimise õigus on kõigil Eesti kodanikkudel, kes mitte alla 25 a. wanad ja vähemalt 3 aastat kaubanduse wõi tööstuse alal tegutsenud, samuti ka Eesti wabariigi piirides tegutsewatel ühisustel ja seltsidel, kui nad omal alal vähemalt 3 aastat töötanud on ja kui need kodanikud, ühisused wõi seltsid... jne.“ Wiimane rida selles paranduses on ka uus, sellepärast et ettepanek peab kooskõlas olema algusega, kuna muidu oleks wastolu tekkinud sellepärast, et komisjoni redaktsioonis on wõetud 5 aastat isikute kohta, kuna seda seltside kohta mitte ei nõuta.

Teine parandus oleks minul järgmise lõike punkt b juurde. See parandus käib järgmiselt: „Isikutel, seltsidel ja ühisustel, kes maksujõuetuks tunnustatud, kunni maksujõuetuse asja lõpetamiseni.“

Ei ole kuskil midagi selle kohta öeldud, et walimisõigus ei oleks ühisustel wõi seltsidel, kes maksujõuetuks on tunnustatud. Oleks loomulik, et kui maksujõuetuks tunnustatud isikutelt walimisõigus ära wõetakse, siis ei peaks seda ka olema ühisustel ja seltsidel. (W. Linnamägi, krst.: Selles on tähendatud kõik juriidilised isikud.) Seda ei saa igatahes siit välja lugeda, ja et mingisugust kahtlust ei tekiks, tuleb seda lõiget kindlasti parandada nii, et see mitte ainult füüsiiliste isikute kohta ei käiks.

Kolmas parandus oleks minul punkt c juures. Minul ei ole kuidagi selge, et kui kaubandus-tööstuskoja walimistest ei ole õigus osa wõtta wäljamaa seltsidel, mikspärast on siis see õigus weneaegsetel aktsiaseltsidel, kelle warandus Eestis hoolekande all. Need on täitsa wäljasurnud ettevõtted, mis meil Wene ajast järele jäänud. (K. Päts, põl.: Neid ei olegi.) Seda parem, sest siis ei ole põhjust neid ka nimetada. (K. Päts, põl.: Nad on ümber loodud.) Siis on neil ka oma walitsemise orgaan, see on hoolekanne, ja praegu ei kõnele meie mitte hoolekandest. (K. Päts, põl.: Neid on kõigist üks.) Noh, siis tuleb ka sel ühel õigus ära wõtta. Ei saa ju seda ühte eesõigustatud seisukohale seada. Teen ettepaneku, § 10 punkt c

kustutada sõnad „välja arvatud weneaegsed aktsiaseltsid, kelle warandus Eestis hoolekande all.“

Wiimane parandus, mis ma teen, käib punkt d kohta, see tähendab, ma panen ette § 10-dasse wõtta juurde uus punkt d järgmise sisuga: „Isikutel, ühisustel ja seltsidel, kes oma wekslid protesti minna lasknud — kahe aasta jooksul wiimasest protestiaktist arwates.“ Meil, austatud Riigikogu liikmed, on praegu ärielu alles arenemas, ja selle tõttu ei saa temale suuri kitsendusi teha. Teiselt poolt on meil tarwis olla ühe wõi teise ettewõtte wastu pehme ja mitte nii kergel käel maksujõuetuse tunnistust välja anda, waid peaksime katsuma neile elamiswõimalust edasi anda selle läbi, et seadusega ei tõmmata mitte nii terawat piiri, kui seda harilikus elus tõmmatakse. Kuid loomulik on, et nendel ettewõtetel wõi inimestel ei tohiks õigust olla kaubandus-tööstuskoja walimistest osa wõtta enne, kui nad oma wahekorrad selgitanud on, milleks teataw aeg kulub. Et aga mitte lõpuni kauema aja peale piirata nende inimeste osawõtmise õigust, näeb minu ettepanek ette, et nende õiguste piiramine mitte kaugemale ei lähe, kui kahe aasta peale, mille aja jooksul selgub, kas niisugune inimene on teistsugusele majapidamisele üle läinud wõi mitte. Need on neli ettepanekut, mida mina tarwilikuks pidasin teha.

Juhataja J. Tõnisson: On esitatud kirjalikult ettepanek rkl. Kornel'i poolt: § 10 viies ja kuues rida wõtta „ühistegeliste ühisuste“ asemel „kooperatiiv ühisuste“. Mina loen weel kord kõik ettepanekud ette selles järjekorras, nagu nad esitatud on. Rkl. Linnamägi poolt on ettepanek esitatud § 10-da juurde teises reas sõnade „alla 25 a. wanad“ asemele wõtta sõnad „alla 20 a. wanad“; teise rea lõpul sõna „ja“ ning terwe kolmas rida välja jätta. Rkl. Päts'i ettepanek — § 10 parandada järgmiselt: välja jätta sõnad „wähemalt 5 aastat kaubandus-tööstus alal tegutsenud“, nende asemele sisse wõtta „kes vähemalt üks aasta enne walimisnimekirjade kokkuseadmist lunastanud walimisõiguse andwa äritunnistuse“. Teine ettepanek härra Päts'i poolt — § 10 punkt b parandada järgmiselt: pärast sõna „isikutel“ sisse wõtta „seltsidel ja ühisustel, kelle äriku kohta administratsioon sisse seatud wõi“

(kes maksujõuetuks jne.). Härra Anderkopp'i poolt on esitatud järgmised ettepanekud: 1) § 10 algus lugeda: „Kaubandus-tööstuskoja liigete walimise õigus on kõigil Eesti kodanikkudel, kes mitte alla 25 a. wanad ja vähemalt kolm aastat kaubanduse wõi tööstuse alal tegutsenud, samuti ka Eesti wabariigi piirides tegutsewatel ühisustel ja seltsidel, kui nemad omal alal vähemalt kolm aastat töötanud on, ja kui need kodanikud, ühisused wõi seltsid“... Järgmine ettepanek härra Anderkopp'i poolt — lugeda § 10 punkt b järgmiselt: „b) isikutel, seltsidel ja ühisustel, kes maksujõuetuks tunnustatud, kunni maksujõuetuse asja lõpetamiseni“. Järgmine ettepanek härra Anderkopp'i poolt, kustutada § 10 punkt c sõnad „välja arvatud weneaegsed aktsiaseltsid, kelle warandus Eestis hoolekande all.“ Edasi on esitatud ettepanek rkl. Anderkopp'i poolt — wõtta § 10 uus punkt d: „d) isikutel, ühisustel ja seltsidel, kes oma wekslid protesti minna lasknud — kahe aasta jooksul wiimasest protestiaktist arwates.“ Lõpusõna on aruandjal.

A r u a n d j a K. Kornel: Ettepanedud parandustes wõiks üldkommisjoni nimel ühineda ainult härra Päts'i parandusega, mis paneb ette punkt b wõtta wastu järgmisel kujul: „isikutel, seltsidel ja ühisustel, kelle äride kohta administratsioon sisse seatud, wõi kes maksujõuetuks tunnustatud“ jne. Sisuliselt on selle ettepanekuga peaaegu ühesugune ulatus, välja arwatud administratsioon, härra Anderkopp'i ettepanekul. Teised parandused on niisugused, et nad lahku lähewad üldkommisjoni seisukohast, ja sellepärast nendega üldkommisjoni nimel ühineda ei saa.

Juhataja J. Tõnisson: Koosolek on ligi 2 tundi kestnud, sellepärast kuulutan 15-minutilise waheaja.

Waheaeg algab kell 7 õhtul.

Pärast waheajaga jätkub koosolek kell 7.30 min.

Koosolekut juhatab esimees **J. Tõnisson**.

Sekretääri kohal abisekretäär **J. Holberg**.

Juhataja J. Tõnisson: Riigikogu koosolek kestab edasi. Häälendamise motiivide kohta on sõna rkl. Anderkopp'il.

A. Anderkopp (töer.) kohalt: Ma wõtan tagasi oma ettepaneku tähendatud paragrahwi juurde uut punkti „d“ ninne all juurde lisada ja teen selle ettepaneku uuesti § 18-da juures, leppides kokku rühmade esitajatega.

Juhataja **J. Tõnisson**: Hääletamisele tuleb kõigepealt rkl. Linnamägi ettepanek, teiseks rkl. Päts'i kaks ettepanekut, kolmandaks rkl. Anderkopp'i ettepanekud ja neljandaks rkl. Kornel'i redaktsiooniline parandus. Kuna osa ettepanekutest paralleelsed, siis tulewad kõrwuti hääletamisele rkl. Päts'i ja rkl. Anderkopp'i poolt esitatud ettepanekud punkt „b“ kohta, mis pea ühesugused... Rkl. Päts wõtab ühe ettepaneku tagasi ja nimelt ettepaneku wälja jätta sõnad: „wähemalt wiis aastat kaubandus-tööstus alal tegutsenud“, nende asemele sisse wõtta: „kes vähemalt üks aasta enne walimisnimekirjade kokkuseadmist lunastanud walimisõiguse andwa äritunnistuse“. Nii jääb järele ühelt poolt rkl. Anderkopp'i ettepanek ja teiselt poolt rkl. Linnamägi ettepanek. Rkl. Päts'i ettepanekuga punkt b kohta on aruandja ühinenud, nii et see eraldi hääletamisele ei tule. Seega jääwad siis järgmised parandus-ettepanekud: rkl. Linnamägi poolt üks, rkl. Anderkopp'i — kolm, rkl. Kornel'i poolt üks redaktsiooniline parandus. Hääletamisele tuleb rkl. Linnamägi ettepanek: „Teises reas sõnade „alla 25 a. wanad“ asemele wõtta sõnad „alla 20 aasta wanad“; teise rea lõpul sõna „ja“ ning terve kolmas rida wälja jätta. (Hääletatakse.) Poolt on antud 15 häält, wastu — 24, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Anderkopp'i ettepanek: § 10 algus lugeda: „Kaubandus-tööstuskoja liigete walimise õigus on kõigil Eesti kodanikkudel, kes mitte alla 25 aastat wanad ja vähemalt 3 aastat kaubanduse wõi tööstuse alal tegutsenud, samuti ka Eesti wabariigi piirides tegutsewatel ühisustel ja seltsidel, kui nad omal alal vähemalt 3 aastat töötanud on ja kui need kodanikud, ühisused wõi seltsid...“ (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

Nüüd on rkl. Anderkopp'i parandus-ettepanek § 10 punkt b kohta järgmine: „b) isikutel, seltsidel ja ühisustel, kes maksujõuetuks tunnustatud, kumi maksujõuetuse asja lõpetamiseni.“

See ettepanek hääletamisele ei tule, kuna härra Päts'i poolt tehtud parandus selle ettepaneku katab.

Hääletamisele tuleb rkl. Anderkopp'i ettepanek, kustutada § 10 punkt c sõnad „wälja arwatud weneaegsed aktsiaseltsid, kelle warandus Eestis hoolekande all“. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

Hääletamisele tuleb rkl. Kornel'i ettepanek, § 10 wiendas ja kuuendas reas wõtta „ühistegeliste ühisuste“ asemel „kooperatiiwühisuste“. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

Nüüd panen hääletamisele § 10 wastu wõetud parandustega ja selle parandusega, millega aruandja on ühinenud. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 10 wastu wõetud.

Aruandja **K. Kornel** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 11—14.

§ 11. Esitaja kaudu teostawad kaubandus-tööstuskoja liigete walimise õigust:

1) täielikud ühisused, usaldusühisused ja teised kohtulikult mitte registreeritud eraõiguslikud ühisused ühe osaniku kaudu, kes selleks eriti wolitatud;

2) aktsia- ja teised seltsid ning ühisused, mis kohtulikult registreeritud, ühe oma direktori, juhatusse wõi nõukogu liikme kaudu, kes selleks eriti wolitatud;

3) füüsilised ja juriidilised isikud, kelle warandus hoolekande all — ühe hooldaja kaudu.

Walimistest osawõtmise esitaja kaudu teistel juhtumistel on keelatud.

Esitajaks võib ainult Eesti kodanik olla, kes mitte alla 25 aastat wana.

§ 12. Nende kaubandus-tööstuskoja liigete wäljalangemine, kes enne koja wolituste tähtaja lõppu kaotawad § 10 ettenähtud eeldused wõi walimistest osawõtmise õiguse, lahendatakse koja juhatuskirjas.

§ 13. Kaubandus-tööstuskoja juhatus võib koja liiget, kes kohtu alla antud süüteo pärast, mille eest ähwardab walimisõiguse kaotusega ühendatud karistus, ajutiselt, kunni asja lõpulikku otsustamiseni, koja liigete hulgast wälja arwata, seda korraldust koja ligemale peakoosolekule kinnitamiseks ette pannes.

§ 14. Kaubandus-tööstuskoja peakoosolek võib koja liiget, kes oma teguviiside tõttu avaliku lugupidamise kaotanud, peale nimetatud liikmele seletuse esitamise võimaluse andmist, kahekolmandiku liigete hääletamusega tehtud otsuse põhjal koja liigete hulgast välja heita.

Aruandja K. Kornel (loeb):

§ 15. Kaubandus-tööstuskoja esimene koosseis walitakse täiearvuliselt: Iga kahe aasta järele lahkub koja koosseisust pool liikmeid ja kandidaate, esimese kahe aasta järele liisu läbi, hiljem walimise wanuse järele; lahkunud liikmeid võib uuesti walida.

K. Päts (põl.): Wäga lugupeetud Riigikogu liikmed! § 15 on ette nähtud niisugune kord, et tuleks iga kahe aasta järele korrata walimisi, kuna aga koja liikmed selle seaduseelnõu järele oleksid walitawad nelja aasta peale. Meie peame silmas pidama walimiste tehnilist külge. Kaubanduskoda oleks ülemaaline asutus mitmesuguste sektsioonidega ja mitmesuguste kohalikkude huwidega, ja kui meie ei taha mitte domineeriwat seisukohta jätta meie suuremale ärilisele keskkohale — Tallinnale, siis peaksime meie walimisi nii korraldama, et ka teised linnad saaksid ennast kaubanduskojas maksma panna. Raske oleks aga koja mitme sektsiooni juures walimisi nii toimetada, et oleksid walimispiirkonnad, kus üksainuke kandidaat üles astuks. Nähtawasti tuleks walimisi teostada meil juba kodanlise õiguse saanud walimiskorra järele. See on teatawal wiisil nimekirjade järele walida. Niisugusel korral oleks aga raske proportsionaalsust silmas pidada, § 15 teostada, sest siis tuleks liisu järele esimese kahe aasta järele pool liigetest välja tõmata. Liisk on aga juhuslik asi, tema võib sagedasti nii otsustada, et mõne nimekirja järele kõik liikmed välja wõiksid langeda, aga teisest mitte ühtegi. Niisugusel korral tuleks walimine ühe nimekirja kasuks, aga teisele kahjuks. Sarnane poolte väljalangemine on ainult seal wõimalik, kus on täiendawad walimised jaoskondade järele, wõi kus üldse ühe nimekirja järele walitakse. Kui aga on mitu nimekirja, mis üksteisega konkureeriwad, siis seal on wõimatu läbi wiia niisugust poolte väljaloosimist. See on puhttehniline külg, mis selle paragrahwi teostamise raskeks teeb.

Teiselt poolt tuleks aga ka seda silmas pidada, et meil waewalt niipalju inimesi on, kes kahe aasta pärast uuesti tuleksid ja uusi kogemusi ja uut jõudu juurde tooksid. Wististi korduks see nähtus, et suurem hulk endistest tegelastest tagasi walitaks. Pealegi tooks iga walimine ülemaa korraldatuna õige suured rahalised kulud ja sekeldused enesega kaasa. Sellepärast arwan mina, et ei ole mingit põhjust seda poolte väljalangemist meil tulewikus teostada just selle korralduse juures ja teen ettepaneku § 15 täielikult välja jätta.

Juhataja J. Tõnisson: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja K. Kornel: Esialgul wõiks tunduda, nagu oleks siin tühi koht, aga kui meie waatame § 6-dat, siis on seal öeldud, et walimiskord määratakse ära juhatuskirjas. Kommisjoni nimel mina selle ettepanekuga ühineda ei saa.

Juhataja J. Tõnisson: Eitaw ettepanek iseseiswalt hääletamisele ei tule, panen § 15 hääletamisele, ja need Riigikogu liikmed, kes paragrahwi wastuwõtmise wastu, teewad ise hääletamisel wastawad järeldused. (Hääletatakse.) § 15 poolt on antud 13 häält, wastu 14 häält, seega on § 15 tagasi lükatud. (A. Anderkopp, tõer.: Sedelitega hääletada.) Kodukorra põhjal on õigus nõuda sedelitega hääletamist. Palun sedelid välja jagada. (Jagatakse sedelid. Hääletatakse.) Palun neid, kes § 15 wastuwõtmise poolt on, kirjutada sedelile „poolt“, kes on wastu — „wastu“. Kas kõik Riigikogu liikmed on sedelid ära andnud? Kas tehakse ettepanekuid sedelite lugemise korra kohta? (Hüüded: Juhatus!) Panen ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud. Palun juhatusse liikmeid sedelite lugemisele asuda. (Loetakse sedelid.)

Hääletamise tagajärjed on järgmised: § 15 wastuwõtmise poolt on antud 36 häält, wastu 17 häält, erapooletuid — 1, — seega on § 15 wastu wõetud.

Aruandja K. Kornel (loeb):

§ 16. Walimistel jagatakse walijad kuude liiki; iga liik walib ühesuuruse arwu koja liikmeid ja nende kandidaate.

Liigid on järgmised:

1) kõik pangad, krediitasutused ja kinnitusseltsid ning kinnitussühisused, kellel äritunnistus;

2) kaubandusettevõtete pidajad, kellel I järgu äritunnistus;

3) kaubandusettevõtete pidajad, kellel II või III järgu äritunnistus;

4) tööstusettevõtete pidajad, kellel I, II või III järgu äritunnistus;

5) tööstusettevõtete pidajad, kellel IV või madalama järgu äritunnistus;

6) kauba- ja päästelaewade pidajad, kellel äritunnistus laewade kohta, mille brutto-tonnaash mitte alla 60 kuubikmeetri.

Kahe või rohkem arwu ettevõtete pidajal, kelle ettevõtte kuuluvad mitmesse käesolewas paragrahwis ettenähtud liiki, on walimistel hääleõigus igas was-tawas liigis.

A. Anderkopp (töer.): Austatud Riigikogu liikmed! Walitsuse eelnõus, mis omal ajal Riigikogule esitati, oli ette nähtud mitte 6 liiki, nagu praegu, waid 5. Nüüd on komisjoni poolt juurde pandud sellekohaste soowide põhjal uus kuues liik, mis ette nähtud kuuenda punkti all, nimelt kauba- ja päästelaewade pidajad, kellel äritunnistus laewade kohta, mille brutto-tonnaash mitte alla 60 kuubikmeetri. Niipalju kui minul teada, on wäljamaal suuremalt osalt nõnda, et kauba- ja teised laewad mitte erisektsioonide alla ei käi. Seda wähem on põhjust meil neid laewu erisektsiooni alla paigutada. On isegi arwamisi awaldatud, et kuuenda punkti sissejätmine käesolewasse seadusse teatud raskusi esile wõiks kutsuda. Sellepärast julgen esineda ettepanekuga, jääda põhimõtte juurde, mis Wabariigi Walitsuse poolt esitatud eelnõus ette nähtud oli, ja mille tagajärjel palun kustutada punkt 6-es ja lugeda paragrahwi al-gus järgmiselt: „Walimistel jagatakse walijad wiide liiki.“

K. Päts (põl.): Wäga lugupeetud Riigikogu liikmed! Pean tähendama, et walitsuse esialgses redaktsioonis seda uut sektsiooni ei olnud. Wahepeal on aga mitmel korral peetud nii laewaomanik-kude kui ka meriasjanduse tundjate kongresse, samuti ka kaubandus-tööstuskongresse, ja neil kongressidel on läbi löönud see tahtmine, et meie laewandus saaks omale erisituse, nimelt sellepärast, et

laewandus siiski oma huwide poolest puhtkaubanduslik ala ei ole, waid tal on iseäraldused, mis meriseadustes teatawal wiisil kuju on saanud. Nende huwide kaitsemine oleks wististi sel korral, kui ta mõne teise sektsiooniga ühendatud oleks, teiste huwide warju kadunud. On kar-detud, et kui laewandus kaubandus-sektsiooniga ühendataks, siis laewandus oma wäheese esitajate arwuga — wõib olla, et esitajateks saaksid üle terve maa ainult üks või kaks inimest — kannataks tuntawalt. Kahtlen, et nüüd pärast § 15 wastuwõtmist tegelikult proportsionaal-selt walimist läbi saaks wiia. Meriasjan-dus ja laewandus on meil sedawõrd tähtis, et meie wõime selles mõttes teiste maadega wõrreldes oma kogas erandit teha. Peale selle pean ütleva, et ka wäljamaal eri meriasjanduse kojad olemas on, nii et selle poolest ei oleks siin iseäranis suurt erandit, kui meie kuuenda liigi sisse jä-tame. Sellega meie ühendame üldise kau-banduskoja alla seda, mis teistes maades erikodadena olemas. Sellepärast just nende kihtide huvides, kes meil merias-jandusest elawad, tuleks kuues liik sea-duseelnõusse sisse jätta. Meie teame, et meriasjandusest elawad meil mõnede ran-dade elanikud, samuti ka mõned saared. Meie peame kõik tegema, et meie meri-asjandust rohkem toetataks, et seal roh-kem elawat algatust oleks. Sellepärast soowitaksin mina siiski, et teatawate kih-tide soow käesolewas seaduses teosta-mist leiaks, selle peale waatamata, et seda kawatsust esialgul seaduseelnõus ei olnud. On aga mitmel korral toonitatud, et tarwilik on meriasjandus erisektsiooni alla jätta.

A. Anderkopp (töer.): Austatud Riigikogu liikmed! Iseenesest ei taha mina oma ettepanekuga veel kaugeltki wõimalusi anda, et meie meriasjanduse organiseerimiseks wõimalust ei ole. Aga, nagu ma ütlesin, on see wäljamaal wäga mitmel pool — wälja arwatud mõned üksikud kohad — teisiti korraldatud. Ei saa uskuda, et laewandus mitte kauban-duse alla ei käi, sest wiimane on harilik weoäri, mis üks kaubanduse worm. Kui näiteks wõtta wäljamaa, kus raudteed on eraettevõtete käes, ei ole seal organisat-siooni loodud, mis raudteed erisektsioonina kaubanduskodade alla wiiks. Kui minule ära näidatakse, et mina oma ette-panekuga raskusi teen, siis loomulikult ei hakka mina oma ettepanekuga tülitama,

sest mul ei ole tahtmist laewaasjanduse arenemisele takistusi teha.

E. Weberman (rhws.): Ma ei kahtle mitte, et lugupeetud eelkõneleja ei taha selle oma ettepanekuga laewandusele kahju teha, kuid sellegipärast ei saa mina tema ettepanekuga päri olla ja arwan, et laewanduse ja merikaubanduse huwide seisukohalt on õigem rkl. härra Päts'i seisukoht. Ei ole mitte igal juhtumisel ja alati hea, kui meie püüame laewandust ja merikaubandust otsekohe kõigi kaubanduse kohta käiwate korralduste alla wiia. Riigikogu tänases päewakorras oli näiteks seaduseelnõu, mis aga täna arutamisele ei tulnud, sellepärast et määrati teine koosolek, nimelt laewade ärimaksu seaduse muutmise seadus, mis oli minu poolt esitatud Riigikogule pahema tiiva, keskriühmade ja parema tiiva toetusel. Algatatud on see seaduseelnõu asjaomaste ringkondade märgukirjade alusel. See seaduseelnõu just räägib sellest, et ei ole sugugi soovitatav, kui iga laewa kui üht osa laewaärist, wõetakse kui kaubanduslikku ettevõtet ja pannakse wastawa ärimaksu alla. Laewad käiwad aga meil laewaäri osana weel igaiüks eriti maksustamise alla, ja seda seaduse järele, mis ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal maksma pandi. Tegelik elu on aga näidanud, et ei ole mitte hea ja õiglane, kui meie laewad nimetame otsekohe ärilisteks ettevõteteks wõi kaubanduslikkudeks ettevõteteks. Laewad töötawad lipupatendi alusel, ja see ei ole mitte seesama, mis on äritunnistus. Sellepärast, kui meie anname laewandusele kaubanduskojas erilise esituswõimaluse, on see merikaubandusele palju soovitatavam ja otstarbekohasem, kui see, kui et meie neid tahaksime kõigi kaubandusettevõtetega ühte ritta seada. Merikaubanduses on laewadel oma eriülesanded, mis koguni ei pruugi ühesugused olla samas paragrahwis nimetatud teiste gruppide kaubanduslikkude ettevõtetega, kellel oma esitus on ja kellega üheskoos laewanduse huwid esitatud ei peaks olema. See, et ühel wõi teisel laewal esimesejärgu äritunnistus on, see sugugi ei tähenda, et laewadel ühesugused huwid on äriliste kaubandusettevõtetega, kellel ka esimese järgu tunnistus on. (Wahel hüüe A. Anderkopp'i, töer. poolt.) Raudtee küsimuses ma ei julgeks mitte otsustawalt sõna wõtta, sest selles asjas ma ei ole tuttav,

kuidas on wäljamaal näiteks eraraudteede organiseerimise kord, kas käitwad nad ka kaubanduskoja alla erialusel wõi üldistel alustel. Sellest ei ole ma mitte informeeritud, aga et laewandusettevõtetele peab wõimaluse andma kaubanduskojast erisektsioonina osa wõtta, see on mulle täiesti selge. (K. Päts, põl.: Wäljamaal erikojad.) Jah, wäljamaal on koguni erikojad, aga meil on laewandus alles wähe arenenud, sellepärast siin erikoja asutamine oleks esialgu raske, see oleks wõimalik alles ehk tulewikus, kui meie niikaugemale jõuame, aga wähe-malt eriosakonna loomine kaubanduskojas peaks täiesti põhjendatud olema.

Juhataja J. Tõnisson: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja K. Kornel: Sellé sanktsiooni on loonud üldkommisjon Eesti laewaomanikkude ja ehitajate ühisuse wastawate soowiawalduste põhjal, ja põhjendusena tuuakse ette. Wastawad erikojad on tegutsemas Inglismaal ja Ameerikas. Arwesse wõttes just seda, et laewaäri erinewa iseloomuga on ja eriseaduse, nimelt meriseaduse, alusel töötab, arwati iseseiswa sektsiooni loomine tarwilikuks. Sellepärast ei saa mina härra Anderkopp'i poolt tehtud parandusega komisjoni nimel ühineda.

Juhataja J. Tõnisson: Rkl. Anderkopp'i ettepanek käib nii: „Kustutada punkt 6-es ja lugeda paragrahwi algus järgmiselt: „Walimistel jagatakse walijad wiide liiki“. See on osalt puhteitaw ettepanek punkt 6-da kohta, teiselt poolt sisaldab tema aga positiivse ettepaneku muutmist, sellepärast panen tema eriti hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 16 häält, vastu — 23, ettepanek on tagasi lükatud.

Panen § 16 hääletamisele sel kujul, nagu ta komisjoni poolt on esitatud. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 16 vastu wõetud.

Aruandja K. Kornel kannab ette ja wõetakse vastu nähtawa enamusega § 17.

§ 17. Walijate nimekirja § 16 ettenähtud liikide järele seab kokku esimesteks walimisteks kaubandus-tööstuskoja elluwiimise seaduses ettenähtud ajutine

komitee, ning edaspidi kaubandus-tööstuskoda.

Iga walija wõib seitsme päewa jooksul, walijate nimekirja wäljapanemise päewast arwates, esitada wastulause nimekirja kohta seda kokkuseadwale asutusele, kes kohustatud wastulauseid läbi waatama kolme päewa jooksul ja oma otsusest wastulauseajale teatama. Wastulause tagasilükkamise korral on wastulauseajatel õigus seitsme päewa jooksul otsuse teatamise päewast arwatud, kaebust esitada kaubandus-tööstusministrile, kes seda wiie päewa jooksul läbi waatab. Ministri otsuse peale wõib kaebada Riigikohtusse, kuid see kaebuse tõstmine ei takista otsuse täitmist.

Aruandja **K. Kornel** (loeb):

§ 18. Kaubandus-tööstuskoja liiketeks ja nende kandidaatideks wõib walida kõigis liikides (§ 16), selle peale waatamata, missugusesse liiki walitawad isiklikult kuuluwad, ainult isikuid, kes § 17 tähendatud nimekirja üles wõetud.

K. Päts (põl.): Wäga lugupeetud Riigikogu liikmed! Selle paragrahwi mõte on kauni kaju taha peidetud, kuid selge on see, et igaüks selle peale waatamata, missugusesse liiki nimekirja ta üles on wõetud, wõib walitud saada iga teise liigi esitajaks kaubandus-tööstuskotta. Mina arwan, et kui see paragrahw maksma pandakse, wõiks ta sisuliselt wälja kujuneda nii, et suuremate ja jõukamate äriomanikkude nimekirja wõetud äriühused wõi seltside esitajad wõiksid walitud saada vähemate ja vähemjõukate äriühused esitajateks. See on üsna loomulik. Mina usun, et wabrikant wõi suuräriühuses wõiks ehk küll walitud saada wäikekaupmeeste wõi käsitöölise poolt, aga wäga wähe wõimalik on see, et käsitöölise, kes paigutatud käsitöölise nimekirja, wõiks walitud saada wabrikantide esitajaks. Kui meie selle paragrahwi niisugusel kujul wastu wõtaksime, siis awaksime wõimaluse jõukamatele liikidele vähemate liikide esitajateks pääseda. See on tegelikus elus wõimalik, sest suuräriühuses, wõib olla oma auahnuses, wõib wäikse äriühuse peale palju mõjuda, pärast seda kui ta nende hulka sai pääseda, kuna wäiksematel äriühused niisugust mõjuwat abinõu ei ole. See oleks minu arwates ülekohtune wõimaluse jätmine. See oleks kaubandus-tööstus-

koja mõtte wastu, kus üksikud sektsioonid iseseiswalt töötawad, hääletawad ja bürood asutawad. Sellepärast ei oleks mingisugust mõtet erandit teha niisuguse passiivse walimisõiguse suhtes teise liigi kasuks. Sellepärast teeksin ettepaneku § 18 järgmiselt parandada: 1) pärast sõna „walida“ (teises reas) — sõnade asemel „kõigis liikides“ wõtta sõnad „igas liigis (§ 16)“; 2) pärast „(§ 16)“ jätta wälja sõnad „selle peale waatamata, missugusesse liiki walitawad isiklikult kuuluwad“; 3) pärast sõna „tähendatud“ (wiimases reas) wõtta sisse sõnad „selle liigi“.

A. Anderkopp (tõer.): Austatud Riigikogu liikmed! Mina toetan täielikult seda ettepanekut, mida austatud eelkõneleja teinud käesolewa paragrahwi muutmise kohta. Oma poolt teen ettepaneku käesolewa paragrahwi tekstile, mille kohta lugupeetud rkl. Päts parandused ette pani, juurde lisada teine lõige, nimelt samadel motiividel, aga teatud kitsendusega, mida ma parandusena tegin § 10-a juures, soowitades uut punkti d juurde wõtta. Ma ei hakka neid motiive ette kandma, ma lubaksin omale ainult selle paranduse ette lugeda, see kõlaks järgmiselt: „Kaubandus-tööstuskoja liiketeks ja nende kandidaatideks ei wõi olla isikud ja nende ühisuste ning seltside esitajad, kelle äriühused protesteeritud on — kahe aasta jooksul wiimastest protestiaktist arwates.“

Juhataja **J. Tõnisson**: Lõp sõna on aruandjal.

Aruandja **K. Kornel**: Komisjoni nimel esitatud parandustega ühineda ei saa.

Juhataja **J. Tõnisson**: Esitatud on kaks parandus-ettepanekut:

rkl. Päts'i ettepanek: § 18 järgmiselt parandada:

„1) pärast sõna „walida“ (teises reas), sõnade asemel „kõigis liikides“ wõtta sõnad „igas liigis (§ 16)“;

2) pärast „(§ 16)“ jätta wälja sõnad „selle peale waatamata, missugusesse liiki walitawad isiklikult kuuluwad“;

3) pärast sõna „tähendatud“ (wiimases reas) wõtta sisse sõnad „selle liigi“.

Rkl. Anderkopp'i ettepanek wõtta § 18 lõppu uus lõige: „Kaubandus-tööstuskoja liiketeks ja nende kandidaatideks ei wõi olla isikud ja nende ühisuste ning seltside

esitajad, kelle äriwekslid protesteeritud on — kahe aasta jooksul, viimasest protestiaktist arwates.“

Asun rkl. Päts'i ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

Hääletamisele tuleb rkl. Anderkopp'i ettepanek. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

Hääletamisele tuleb § 18 ühes wastawate parandustega. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 18 wastu wõetud.

Aruandja **K. Kornel** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 19 ja 20.

§ 19. Wastawalt walijate liikidele jaguneb kaubandus-tööstuskoda kuude sektiooni:

- 1) panga- ja kinnitusesektioon;
- 2) suurkaubanduse sektioon;
- 3) kesk- ja väikekaubanduse sektioon;
- 4) suurtööstuse sektioon;
- 5) kesk- ja väiketööstuse sektioon;
- 6) laewasõidu sektioon.

§ 20. Kaubandus-tööstuskoja orgaanideks on: peakoosolek, nõukogu, juhatus ja rewisjonikomisjon.

Aruandja **K. Kornel** (loeb):

§ 21. Kaubandus-tööstuskoja nõukogu koosneb esimehest ja kaheteistkümnest liikmest. Liikmed walib peakoosolek kaheks aastaks koja liigete hulgast, igast sektioonist kaks. Samas korras walitakse nõukogu liigetele koja juhatuskirjas ettenähtud arw kandidaate. Nõukogu liikmed waliwad iga aasta peale esimehe, kes ei tarwitse kuuluda koja liigete hulka. Kui esimesel walimisel nõukogu liikmed ei suuda esimeest walida, määratakse teine walimine; kui ka teine walimine korda ei lähe, nimetab nõukogu esimehe Wabariigi Walitsus, kaubandus-tööstusministri ettepanekul.

A. Anderkopp (töer.): Käesolewa seaduseelnõuga, kui ta maksma hakkab, tahetakse kaitsta ja rööbastesse juhtida teatud huwide kaitset, ja sellepärast tohib igatepidi loomulik olla, et ka selle organisatsiooni ellutekkimisel ainult inimesed, kelle huwide kaitseks ta loodud,

selle organisatsiooni juhtimisest osa wõtaksid. Kui meie aga käesolewa paragrahwi neljandat lauset waatame, siis näeme, et nõukogu liikmed waliwad iga aastal esimehe, kes ei tarwitse kuuluda koja liigete hulka. Minule paistab, et see wiimane põhimõte mitte wastuwõetaw ja õiglane ei ole, seepärast teeksin ma wastawa ettepaneku, nimelt wiimased sõnad „kes ei tarwitse kuuluda koja liigete hulka“ wälja jätta.

W. Linnamägi (krst.): Mina arwan, et ei ole mitte ükski tarwis muuta ühte lauset, waid terve see paragrahw on üleliigne, selle paragrahwi peaks maha kustutama. Missugused wolitused nõukogul õieti on, seda ei ole kuskil näha, räägitakse ainult käesolewa seaduse § 28, et „kui üksikute küsimuste otsustamisel peakoosolekul hääled pooleks läinud, siis loetakse wastuwõetuks ettepanek, millega ühineb nõukogu,“ ja muud mitte midagi. Mis nõukogu tegema peab, mis tema ülesanne on, seda ei ole kuskil näha, on ainult näha, et seadus annab talle wäga suure tähtsuse. Tal peab olema 12 liiget ja nende 12 liikme hulgast walitakse siis esimees. Peale selle on weel olemas kaubandus-tööstuskojal juhatus, ja juhatus kohta öeldakse, et juhatus esimees on kaubandus-tööstuskoja seaduslik esitaja. Kuna nõukogu kohta on öeldud, et tema walib peakoosolek, ei ole juhatus kohta öeldud, kes tema walib, on ainult öeldud, et tema walitakse kaubanduskoja liigete hulgast. Kui seda walimiswiisi waadata, siis paistab wälja, et nõukogu on tähtsam orgaan kui juhatus, sest nõukogu wõib isegi peakoosoleku aset täita. Kui peakoosolek otsust anda ei ole suutnud, siis wõib otsustada nõukogu, sellest wõib järeldada, et nõukogu on isegi suurem orgaan kui peakoosolek. Juhatuses räägitakse, et juhatus on kaubandus-tööstuskoja esitaja, tähendab, täidesaatev orgaan, aga mis osa mängib siis nõukogu — see on lahtiseks jäetud. Kas on tarwis kaks orgaani, mis õieti ühe ja sama kompetentsiga on. Kumba woliipirid on kõrgemad, kas nõukogu wõi juhatus, sest mõlemil on oma esimees? Mina arwan, et see paragrahw ja see instituut, kaubandus-tööstuskoja nõukogu, täitsa üleliigne on, see instituut ei olnud ka ettenähtud Wabariigi Walitsuse projektis, selle on komisjon juurde wõtnud. Palju selgem ja otsejoonelisem oleks, kui see

instituut wälja jääks, seepärast teen ettepaneku § 21 täiesti wälja jätta.

Juhataja J. Tõnisson: Lõp sõna on aruandjal.

Aruandja K. Kornel: Nõukogu loomise küsimust puudutasin ma juba käesolewa seaduse I lugemisel ja tähendasin, et kuna sektsioonide arw on muutunud paarisarwuks, siis wõiwad selle küsimuse otsustamisel hääled pooleks minna ja küsimuse lahendamisel raskusi tekkida. Komisjonis waadati käesolew küsimus ligemalt läbi. Eraseltsides on ette nähtud, et sarnasel juhtumisel otsustab esimehe hää. Käesolewa laiaulatusliku organisatsiooni juures ei leitud sarnane lahenduswiis otstarbekohane olewat. Kindel on, et leidub küllalt tööd, mis tema peale wõib panna. Teisest küljest ei saa, minu arwates, seda parandust wormilistel põhjustel hääletamisele panna, kuna § 20 wastu wõetud, kus öeldud on, et koja orgaaniks on teiste seas ka nõukogu. Järelikult ei saa meie paragrahwi maha kustutada. Mis puutub sellesse, et nõukogu esimees ei tarwitse olla koja liigete hulgas, siis taheti sellega komisjoni poolt võimalus anda, et koda wõib wäljaspoolt tüsedamaid jõude tööle kutsuda. (Töö - hoolekandeminister Chr. Kaarna: Jah, põllutöölise segakomisjoni waliti wäga tugewad jõud!)

Juhataja J. Tõnisson: Hääletamisele tuleb rkl. Anderkopp'i ettepanek § 21-ses kustutada sõnad „kes ei tarwitse kuuluda koja liigete hulka.“ (Hääletatakse.) 27 häälega 21 hääle wastu on parandus wastu wõetud. Nüüd tuleb hääletamisele § 21 ühes wastuwõetud muudatusega. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 21 ühes muudatusega wastu wõetud.

Aruandja K. Kornel (loeb):

„§ 22. Kaubandus-tööstuskoja juhatus, kelle lähem koosseis ja wõimkond määratakse kindlaks § 6 korras, koosneb vähemalt kolmest liikmest, nende hulgas koja juhatus esimees, kes kõik walitakse koja liigete hulgast. Esimees on kaubandus-tööstuskoja seaduslik esitaja.“

Arwesse wõttes seda, et meie eelmises paragrahwis maha kustutasime lause: „kes ei tarwitse kuuluda koja liigete

hulka“, tuleks ka käesolewas paragrahwis maha kustutada lause, „kes kõik walitakse koja liigete hulgast.“ Nimetatud ütetus wõeti üles just sellepärast, et nõukogu esimehe walimisel võimalus oli antud teda ka wäljaspoolt koda walida. Ja et mitte kahtlust ei oleks juhatuseliikmete walimise kohta, arwati tarwilikuks juurde lisada, et neid ainult koja liigete hulgast wõib walida.

Juhataja J. Tõnisson: See on redaktsiooniline parandus, ja et ta kooskõlas on eelmise paragrahwiga, siis on kodukorra põhjal võimalik seda wastuwõetuks lugeda ilma hääletamiseta.

W. Linnamägi (krst.): Selles paragrahwis on jäetud lahtiseks küsimus, kui kauaks walitakse juhatus ja kelle poolt. Kuna koja kestwus on ette nähtud 4 aastat, siis peaks loomulikult olema ka juhatus kestwus 4 aastat. Seda kodukorra järele ära määrata ei saa, sest kui seda wõiks ära määrata kodukorra järele, siis wõiks wiimase järele ka koja kestwuse ära määrata, kui loogiline olla. Teen ettepaneku, wõtta paragrahwi eelwiimases reas sõna „esimees“ järele sõnad: „keda kõiki walitakse peakoosoleku poolt 4. aastaks.“

Juhataja J. Tõnisson: Lõp sõna on aruandjal.

Aruandja K. Kornel: Meie wõtsime juba wastu § 6, kus on öeldud, et orgaanide walimine määratakse ära juhatuskirjas, nii et minu arwamise järele tuleb sellele härra Linnamägi ettepanekule wastu waielda, kui üleliigsele.

Juhataja J. Tõnisson: Panen hääletamisele rkl. Linnamägi parandusettepaneku § 22. juurde: Eelwiimases reas wõtta pärast sõna „esimees“ — „keda kõiki walitakse peakoosoleku poolt 4 aastaks.“ (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Nüüd tuleb hääletamisele § 22 ühes redaktsioonilise muudatusega, et wälja jääwad sõnad „kes kõik walitakse koja liigete hulgast“, mille kohta mina teatasin, et see eraldi hääletamisele ei tule. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 22 wastu wõetud.

Aruandja K. Kornel kannab ette ja eraldi hääletamisel

wõetakse vastu nähtawa enamusega §§ 23—26.

§ 23. Kaubandus-tööstuskoja rewisjoni komisjoni koosseisu kuulub vähemalt üks esitaja igast seksioonist. Rewisjoni komisjoni ligem koosseis ja wõimkond määratakse kindlaks § 6 korras.

§ 24. Üksikute seksioonide orgaanideks on: seksiooni liigete koosolek ja büroo.

§ 25. Iga seksioon ajab iseseiswalt asju, mis juhatuskirja põhjal (§ 6) tema wõimkonda kuuluvad; küsimused aga, mis üksikute seksioonide wõimkonna piiridest üle ulatawad wõi mitme seksiooni huwisid puudutawad, otsustatakse kaubandus-tööstuskoja peakoosolekul.

§ 26. Peakoosoleku wõimkonda kuulub:

1) kaubandus-tööstuskoja kulude ja tulude eelarwe kinnitamine eelolewa aasta peale, kui ka koja aastaaruande läbiwaatamine ja kinnitamine;

2) koja nõukogu, juhatuse ja rewisjoni komisjoni walimine;

3) kohalikkude osakondade asutamine;

4) koja liigete kojast wäljaarwamine (§ 13) ja nende wälja heitmine (§ 14), koja orgaanide liigete tagandamine nende kohtadelt, samuti seksioonide otsuste kinnitamine nende orgaanide liigete tagandamise asjus;

5) ettepanekute tegemine koja juhatuskirja muutmiseks ja täiendamiseks;

6) kinniswara omandamine, wõõrandamine ja pantimine;

7) koja heaks wõtewa põhimaksu suuruse kindlaksmääramine, kui ka üksikute seksioonide ettepanekute otsustamine wastawa liigi maksualustelt täiendusmaksu wõtmise kohta (§ 30);

8) koja nõukogule, juhatusele ja rewisjoni komisjonile juhtnõõride andmine ja

9) kõik küsimused, mis juhatuskirja järele (§ 6) koja peakoosoleku wõimkonda kuuluvad wõi kaubandus-tööstusministri, koja nõukogu, juhatuse wõi üksikute seksioonide poolt peakoosolekule otsustamiseks esitatakse.

Aruandja **K. Kornel** (loeb):

§ 27. Kaubandus-tööstuskoja peakoosolekul hääletatakse seksioonide kaupa, kusjuures igal seksioonil ainult üks hääl on.

K. Päts (põl.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Meie wõtsime § 14-das teise hääletamise korra vastu, nimelt neil juhusel, kui koda oma liikmeid, kes üldise lugupidamise kaotanud on, wõib wälja heita. Seal on ette nähtud, et selle poolt peab olema $\frac{2}{3}$ liigete häälteenamust. Sellest selgub, et seal on teistsugune hääletamiswiis nimelt, et kõik kojaliikmed hääletawad, ja mitte seksioonid. Et seaduses mitte mingisugust arusaamatust ei oleks, teeksin mina puhtredaktsioonilise ettepaneku selles § 27-das, kus räägitakse seksioonide kaupa hääletamisest, nimelt sõna „hääletatakse“ järele wõtta „(eradina arwesse wõttes § 14 ettenähtud juhused)“. Sellega on selgitatud, et § 14 ei käi erandina mitte selle paragrahwi alla.

Juhataja **J. Tõnisson**: Lõpu sõna on aruandjal.

Aruandja **K. Kornel**: Mina arwan, et käesolew paragrahw ka sarnasel kujul, nagu tema komisjoni poolt on esitatud, lahkkelis ei ole § 14-ga. Kui § 14 räägib $\frac{2}{3}$ liigete häälteenamusest, siis tähendab see ikkagi, et 4 seksiooni peab olema selle poolt, et liiget wälja heita.

(**K. Päts**, põl.: Seal on otsekohe öeldud, et koja liigete $\frac{2}{3}$ hääletega.)

Juhataja **J. Tõnisson**: Rkl. Päts'i poolt on tehtud ettepanek, juurde lisada pärast sõna „hääletatakse“: „(erandina arwesse wõttes § 14 ettenähtud juhtumised)“. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek vastu wõetud.

Hääletamisele tuleb § 27 ühes vastu wõetud parandusega. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 27 vastu wõetud.

Aruandja **K. Kornel** kannab ette, ja nähtawa enamusega wõetakse vastu § 28.

§ 28. Kui üksikute küsimuste otsustamisel peakoosolekul hääled pooleks läinud, siis loetakse wastuwõetuks ettepanek, millega ühineb nõukogu.

Aruandja **K. Kornel** (loeb):

§ 29. Kõik Eesti kodanikud, wälismaalased, ühisused ja seltsid, kes on lunastanud § 10 tähendatud äritunnistused, maksawad ühes riigi ärimaksuga kauban-

dus-tööstuskoja ülewalpidamise kulude katmiseks põhimaksuna, koja peakoosoleku poolt kindlaksmääratud protsendilises wahekorras riikliku ärimaksuga, lisamaksu, mille ülemmäär üle 10% kõigist riigi ja omawalitsuse heaks wõtawast ärimaksust (põhiärimaks, lisaärimaks ja kapitaali maks) tõusta ei tohi.

A. Anderkopp (töer.): Austatud Riigikogu liikmed! § 10 teisel lugemisel wastuwõetud käesolewas eelnõus määrab ära ühistegelise asutuse õigused. Kas nende ühistegeliste asutuste peale mingisugused kohustused langewad wõi mitte, kas need kohustuse küsimused otsustatakse jäätawalt wõi eitäwalt, selle kohta ei ole midagi öeldud. Kuna aga need küsimused alati üksiteisega seotud ei ole, õigustega kohustused kaasas käiwad, siis on selguse mõttes tingimata tarwilik käesolewas paragrahwis seda ära tähendada. Sellepärast luban mina endale ette panna Riigikogule heakskiitmiseks järgmise märkuse: „Selles paragrahwis nimetatud maksu ei wõeta mitte kooperatiiwühisustelt, kes „kooperatiiwikkude ühiste ja nende liitude seaduse“ alusel töötawad.“

W. Linnamägi (krst.): Käesolew paragrahw on üks tähtsamatest, ta räägib maksudest, mis õige suured. Oma eelmises kõnes ma ütlesin, et see maks wõib tõusta 20—30 miljonini, aga tõepoolest wõib see maks tõusta veel suuremaks, sest meie riigi ärid ja tööstused maksawad umbes 300 miljonit äri- ja tööstusmaksu, kapitaali protsentidemaksu tuleb 12 miljonit, peale selle maksawad ärid umbes 30 miljonit omawalitsuse heaks. Nii teeb kogusumma umbes 350 miljonit, kui mitte rohkem wälja, mille peale wõib määratud saada 10%, mis oleks 35 miljonit kaubandus-tööstuskoja heaks, kui veel wõtta 5% ärimaksusummast lisamaksuna, siis wõib maksimaalselt kogu kaubandus-tööstuskoja heaks wõetaw maks kunni 52½ miljonini tõusta. Ma arwan, et see paneb ikkagi wäga suure kohustuse kaupmeeste ja tööstuste peale. Praegune ärimaks ühes selle osaga, mis tuleb maksta omawalitsustele, on õige suur ja raske kanda, kui nüüd see maksumäär wastu wõetakse ja meil mingisugust põhjust ei ole oletada, et teda mitte maksimaalselt ei wõeta, siis emb-kumb: Kas peaks riik nüüd oma maksusummat vähendada, mis riik saab

ärimaksudest, wõi — kui mitte, siis tõepoolest muutuks praegune ärimaks liiga koormawaks. Ei ole mingisuguseid kalkulatsioone tehtud, ei ole ka mitte midagi ette toodud selle tõenduseks, et tõesti on tarwis niikaugele minna. Siin juures peab seda tähele panema, et selle maksumäära iga aasta peale määrab kindlaks kaubandus-tööstuskoja peakoosolek. Kas ta peab aga seda maksumäära määrama ühetaoliselt, seda ei ole mitte öeldud. Nähtawasti on peakoosolekul waba wõim seda maksumäära mitmetaliliselt ühe wõi teise sektiooni wõi ühe wõi teise äri wõi tööstusliigi peale panna. Maks ei pruugi ühetaoline olla, sest niisugust sundust ei ole. Siin on öeldud küll, et ega keegi omale rohkem maksusid ei määra, kui tõepoolest tarwis on. See on õige, kuid ei ole ometi ka mitte õige, sest meie peame siin seda tähele panema, et kaubandus-tööstuskoja liigete hulgast on ju $\frac{1}{2}$ jõukad ja rikkad kihid esitatud, suurtööstuse, suurkaubanduse esitajad ja wäike osa wäiketööstuse ja kaubanduse esitajaid. Ei ole mitte wõimata, et peakoosolek määrab suurema maksuosa wäiketöösturite ja wäikekaupmeeste peale, kui ta seda suurtöösturite peale määrab. Üldse on aga see maksumäär minu arust liiga suur. Sellepärast paneksin mina ette, anda see paragrahw rahaasjanduse komisjoni, sest need maksumäärad wõiksid olla mitte 10%, waid 3 wõi rohkem. Tähendatud seadus ei ole mitte rahaasjanduse komisjonis olnud, tema puudutab aga rahalist külge õige tublisti ja just riigi sissetulekute mõttes — riik wõib lõpuks nii mitmest miljonist ilma jääda, mis ta peab ohwerdama kaubandus-tööstuskoja jaoks oma summadest — oleks soowitaw, kui rahaasjanduse komisjon selle paragrahwi läbi kaalub, sest siis oleks normid, mis komisjon ette paneb, rohkem põhjendatud. Põhimaksu ülemmäär wõiks olla kunni 3% ärimaksust ja omawalitsuste heaks wõetawast maksust.

Juhataja J. Tõnisson: Rkl. Weberman'i poolt on kirjalikult ettepanek tehtud § 29. 6. reas 10% asemele wõtta 5%, mis hääletamisele tuleb sel korral, kui rkl. Linnamägi ettepanek — § 29 anda rahaasjanduse komisjoni — tagasi lükatakse. Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja K. Kornel: Ei tarwita.

Juhataja **J. Tõnisson:** Aruandja lõpusõna ei tarwita. Ettepanekuid on 3. Rkl. Anderkopp'i poolt: „§ 29 juurde wõtta järgmine märkus: „Selles paragrahwis nimetatud maksu ei wõeta mitte kooperatiiwühisustelt, kes „kooperatiiwlikkude ühisuste ja nende liitude seaduse“ alusel töötawad.“

Teiseks rkl. Weberman'i ettepanek.

Kolmandaks rkl. Linnamägi ettepanek.

Kõigepealt panen hääletamisele rkl. Linnamägi ettepaneku. Kui see wastu wõetakse, siis ei ole mõtet enam teisi ettepanekuid hääletada. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Weberman'i ettepanek — § 29. 6. reas 10% asemele wõtta 5%. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Anderkopp'i ettepanek — § 29 juurde wõtta märkus (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

Hääletamisele tuleb § 29 ühes wastu wõetud parandusega. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 29 wastu wõetud.

Aruandja **K. Kornel** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 30—34.

§ 30. Kaubandus-tööstuskoja peakoosolekul on õigus oma asutuste (§ 2 punkt 4) korraldamiseks, ülalpidamiseks ja rahaliseks toetamiseks koja juhatuskirjas kindlaksmääratud korra järele täiendusmaksu määrata: a) kogu koja maksualustele wõi b) mõne sektsiooni ettepanekul ainult selle sektsiooni liigi maksualustele. Täiendusmaks ühelt maksualuselt ei wõi olla suurem, kui pool koja heaks wõetawast põhimaksust.

Selle paragrahwii punkt b all äratähendatud maksud esitatakse kaubandus-tööstusministrile kinnitamiseks.

§ 31. Põhi- ja täiendusmaks (§§ 29 ja 30) nõutakse sisse wastuwaidlemata korras nende asutuste poolt, kes riiklikku ärimaksu sisse nõuawad, ja antakse koja juhatusesele edasi ühes maksjate nimekirjaga kahe nädala jooksul pärast sissenõudmist.

§ 32. Sissetulnud põhimaksu summadest (§ 29) jätab koja juhatus ühe kolmandiku koja üldtarwidusteks, kaks kolmandikku annab sellele sektsioonile, kuhu liiki kuulub maksumaksja.

§ 33. Kaubandus-tööstuskojal on õigus koja poolt wäljaantawate tunnistuste, teadiste ja teiste dokumentide, samuti ka ekspertiiside ja muude toimetuste eest maksu wõtta § 6 tähendatud juhatuskirjas kindlaksmääratud alustel.

§ 34. Kõigil neil juhtumustel, kus seaduses ehk nende põhjal wäljaantud määrustes on ette nähtud kaubanduse, tööstuse, krediitasutuste, kinnitusseltside wõi laewanduse esitajate osawõtmine walitsus- wõi omawalitsuse asutuste koosseisudes, toimetatakse nende esitajate walmist kaubandus-tööstuskoja poolt.

4. Heategewate ja teaduslikkude asutuste, maakondade, linnade ja waldade päralt olewate rendimaade wõrandamise ajutiselt seismapanemise seadus — J. Wain'i ja O. Liigand'i ettepanek.

Juhataja **J. Tõnisson:** Rkl. Wain'i poolt on tulnud kirjalik ettepanek, anda käesolew seaduseelnõu maa-kommissjoni läbiwaatamiseks. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

5. Kaubandus-tööstuskoja aruandja K. Kornel

elluwimise seadus — II lugemisel. Üldkommissjoni aruandja **K. Kornel** kannab ette, ja nähtawa enamusega wõetakse wastu seaduseelnõu pealkiri. Kaubandus-tööstuskoja elluwimise seadus.

Aruandja **K. Kornel** (loeb):

§ 1. Kaubandus-tööstuskoja elluwimiseks moodustab kaubandus-tööstusminister kaubandus- ja tööstusesitajate ajutise komitee, kelle esimehe määrab kaubandus-tööstusminister ja kuhu iga järgmine organisatsioon saadab kaks liiget: 1) pankade nõukogu, 2) Tallinna börse komitee, 3) üleriiklik kaupmeeste liit, 4) Eestimaa wabrikantide ühisus, 5) Tallinna wäike- ja kesktööstuse liit ja 6) Eesti laewaehitajate ja omanikkude ühisus.

K. Päts (põl.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Selle paragrahwiga on igal asutusel, kes eraseltsina teatawad huwid esitab, kaks esitajat. Peale selle on ette nähtud, et nimetatakse kaubandus-tööstusministri poolt selle komitee esimees. Nagu minul erawiisil teada, on selle komitee esimehe nimetamine peaaesjalikult sellepärast komisjonis päewakorrale wõetud, et paarisarwu asemele saada mittepaarisarw, see on 12 liikme asemel 13 liiget. Mina arwan, et see wõte mitte kõigeõnnelikum ei ole, igatahes on need esitajad seal praegu niisuguste ühisuste poolt, kes meil teatawal wiisil lugupeetud ja oma huwide kaitseks kõigetähtsamad on. Kui nüüd nendele tahetakse esitajat nimetada, siis wõiks see esiteks ministri raskusi teha sellepärast, et temal tuleb tingimata nende soovisid, kes seal tööd tegema peawad, tähele panna ja sellepärast täiesti wabalt oma esitajat nimetada ei saa. Mina arwan, et siin tuleks palju selgemat keelt rääkida ja ministri wõimalus anda oma esitaja nimetada väljaspool nende organisatsioonide esitajaid nii, et saaksime ikkagi 13 liiget, ja et see 13-ne liikmeline komitee ise oma esitaja waliks. Niisugusel korral ei oleks mingisuguseid konflikte karta nende asutuste esitajate ja ministriumih wahel, kui ministril oma täisõiguslik esitaja seal oleks, kes palju selgemat keelt wõiks kõnelda kui see, keda minister nende asutuste esitajate hulgast walima peaks. Sellepärast teen ettepaneku, mis sisuliselt selles seisab, et ikkagi 13 liiget saaks ja üks neist oleks kaubandus-tööstusministri esitaja. Minu ettepanek on: „1) pärast sõna „komitee“ (kolmandas reas) välja jätta sõnad „kelle esimehe määrab kaubandus-tööstusminister“ selle asemel wõtta: „kes oma liigete seast enesele esimehe walib“. 2) Paragrahwi lõppu paigutada weel: „ja punkt 7) Kaubandus-tööstusministri on õigus oma esitajat nimetada kaasaotsustamise õigusega.“ 3) redaktsiooniline parandus, kui parandus 2 peaks wastu wõetama: „D. 6 ees välja jätta sõna „ja“.“

Juhataja **J. Tõnisson**: Aruandja lõpusõna ei tarwita. Rkl. Päts'i poolt ettepanud parandused on omawahel seotud, nii et neid wõib korraga hääletamisele panna. Selle korra wastu ei waielda. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on rkl. Päts'i parandused wastu wõetud.

Panen nüüd hääletamisele § 1 ühes wastuwõetud parandustega. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 1 wastu wõetud.

Üldkomisjoni aruandja **K. Kornel** kannab ette, ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 2—8.

§ 2. Komitee kutsub kokku tema esimees.

Komiteel on õigus oma koosolekutele kutsuda asjatundjaid ja asjast huwitatud isikuid, kes tööddest sõnaõigusega osa wõtawad.

§ 3. Ajutise komitee ülesanne on:

1) kaubandus-tööstuskoja juhatuskirja kawa väljatöötamine ja kinnitamiseks esitamine;

2) esimeste kaubandus-tööstuskoja walimiste korraldamine ja läbiwiimine Warburi Walitsuse poolt kinnitatud juhatuskirja põhjal;

3) kaubandus-tööstuskoja esimese peakoosoleku kokkukutsumine.

Märkus. Kaubandus-tööstuskoja juhatuskiri awaldatakse „Riigi Teatajas“.

§ 4. Isikud, ühisused ja seltsid, kes kaubandus-tööstuskoja seaduse § 29. ette nähtud, on kohustatud koja walimiste ja koja esialgsete asjaajamise kulude katmiseks maksma 10% 1925. aasta peale wõetawate äritunnistuste hinnast, äritunnistuse lunastamise juures.

Nimetatud maks läheb ajutise komitee korraldusse.

§ 5. Kaubandus-tööstuskoja esimese peakoosoleku awab komitee esimees. Peale koosoleku juhataja walimist asub koosolek kaubandus-tööstuskoja nõukogu, juhataja ja rewisjoni komisjoni liikmete walimisele.

§ 6. Kaubandus-tööstuskoja esimesel peakoosolekul esitab ajutine komitee oma tegewuse aruande ja annab üle koja juhatajale asjaajamise, dokumendid, rahasummad ja muud warandused.

§ 7. Oma tegewusse astumisest teatab kaubandus-tööstuskoja juhatus kaubandus-tööstusministrile.

§ 8. Peale kaubandus-tööstuskoja tegewuse algamist asub koda kaubandus-tööstuskoja seaduse § 34 ettenähtud esi-

tajate walimisele. Walitud esitajatest teatab koda wastawatele asutustele, millega lõpewad senniste esitajate wolitused.

Juhataja **J. Tõnisson**: Käesolew päewakorra-punkt on läbi. (Hüüded: Lõpetada.)

Ettepanek on tehtud koosolek lõpetada. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 9.05 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **J. Tõnisson**.

Abisekretäär **J. Holberg**.